Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Үзэтэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | №19 (15942) | 1982 оной январиин 24, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

ОЙН БАЯРЫЕ УГТУУЛАН

СССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан «Ниитэ нэгэн бүлэ соо» гэжэ выставкэ манай ажабайдалые, түүхэтэ шэнэ нэгэдэл болохо совет арадай хүгжэлтые, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэрэнэй тэмсэлые харуулха зорилготой. Энэ экспозици июнь hарада СССР-эй ВДНХ-да нээгдэхэ. Тиихэтэй хамта союзна республикануудай үдэрнүүд эндэ үнгэргэгдэхэ байна.

Ойн баярай выставкэ болон республикануудай үдэрнүүдые үнгэргэлгэдэ бэлдэхэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүшын заседани январиин 21-дэ болобо. Эдэ хэмжээ ябуулганууд 60 жэлэй турша соо ССР Союзай туйлаhан амжалтануудай, манай агууехэ Эхэ ороной арадуудай эбдэршэгүй бата аха нүхэсэлэй, интернациональна нэгэдэлэй толотомо гэршэ болохо юм.

Ойн баярай выставкэ СССР-эй ВДНХ-гай эгээл ехэ павильонуудай нэгэндэ байрлаха. Тэрэнэй ниитэ талмай 16 мянга шахуу дүрбэлжэн метр талмайтай. Эндэ орожо харагшад аха дүү республикануудай элитэ мэдээжэ хүнүүдтэй уулзаха, совет нацинууд ба арад үндэhэтэдэй өөрсэ янзын искусствын концертнүүдтэ орожо хараха байна. (ТАСС).

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Советдэ

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые хүлэбэри болгон, арадай hуудал байдал хэлбэризүүгөөр hайжаруулха зорилгонуудые бэелүүлгэдэ совет худалдаа наймаанай ехэ даха шанартай байhые хараадаа абан, КПСС-эй Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет «Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ худалдаа наймаа саашадань хүгжөөхэ ба худалдаа наймаанай талаар үүн зоной хэрэглэмжэ хангалга hайжаруулха эмжээнүүд тухай» тогтоол баталан абаба.

Арбадахи табан жэлдэ арадай хэрэглэмжын ід бараа үйлэдбэрилгэ ба совет хүнүүдэй мүнгэн лэзо доходуудые ехэ болгохо талаар хэмжээнүүдые бэелүүлhэнэй ашаар хүн зондо хэрэгтэй олон тоото эд бараа худалдалга үргэдөө гэжэ тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ. Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай эд бараанай рознично эрьесэ 24,4 процентээр үргаа, тэрэнэй материально-техническэ үндэhэ hуури бэхижээ.

Гэхэтэй хамта худалдаа наймаанай хүгжэлтэдэ туйлагдаhан хэм хэмжээн болон худалдаа наймаанай талаар хангалгын шанар хүн зоной үлам үргажа байгаа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдhээ ба энэ hалбарин урда табигдадаг мүнөөнэй эрилтэнүүдhээ үшөөл гэгдэнэ.

Худалдаа наймаанай эмхинүүд арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын түсэбүүдые үридүүлхэ хэрэгтэ үшөөл гүйсэд дүүрэнээр үлөөлнэгүй, тэдэнэй үйлэдбэрилгые түсэблэхэ ерэг худалдаа наймаанhаа, хэрэглэгшэдhээ өнд шангаар дулдыданги байхаар табиха ябадалда хүсэд дүүрэн оролдолго гарганагүй, хүн зондо хэрэгтэй эд бараа гаргалгые бага болгохо шернүүдтэй, тэдэнние эльгээхэ талаар хэлсэгдэн үлгануудаа дүүргэлгэдэ гүрэнэй журам эбгэхэ ябадалнуудтай олон ушарта эбсэнэ. Заним түхэлэй зүйлнүүдэй хэрэглэмжэ тодоройлходоо алдуу гаргагдана, база болон складуудта бии байhан эд бараануудые худалдалгэда таhалдал ушаруулна, эд бараанай нөөнүүдые хубаарилга, хэрэглэлгэ ба тэдэнние нарруу зүбөөр хубаарилан эльгээлгэдэ, тэрэшэн худалдаа наймаанай предприятинуудай хүлэмэрние эмхидхэлгэдэ дутуу дунданууд үзэгдэнэ. СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство худалдаа наймаанай талаар хүн зониие хангалгын эмхидхэлые hайжаруулха талаар тэрэндэ олгогдоhон эрхэнүүдээ хүсэд дүүрэнээр ерэглэнэгүй.

Худалдаа наймаанай гурим сахиха талаар эрид ванга журам байгуулха, эзэн бусаар хандаха, элтэ хороло гаргаха болон бусад хангалтагүй ябадалнуудые үндэhөөрнь усадхаха тушаа эти болон правительствын заабаринуудые үргэхэ талаар зарим республика, хизаар боон областнуудта ехэ унжагайралга гаргагдана. Кадрнуудые шэлэн олохо, бэлдэхэ ба хүгжүүлхэ хэрэгтэ нилээд ехэ алдуу эндүүнүүд эгдэнэ.

Ниитын эдеэ хоолые саашадань хүгжөөхэ ба нажуулан hайжаруулха хэрэгтэй болоно. Худалдаа наймаанай материально-техническэ үндэhэ hуури хүгжөөлгэдэ hомологдоhон капитальна арилгын мүнгэ зөөри гүйсэд дүүрэнээр, ашаг ертэйгөөр хэрэглэгдэнэгүй. Түс hалбаридахи жалые оньhожоруулгын хэм хэмжээн ааляар эшэлнэ.

Худалдаа наймаан болон ниитын эдеэ хоолые саашадань хүгжөөхэ ба hайжаруулхыень, худалдаа наймаанай талаар хүн зониие хангалгын хэм хэмжээе, худалдаа наймаанай предприятинуудай худэлмэриин ашаг үрэ болон шаерые нилээд горитойгоор дээшэлүүлхыень союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нүүдые, партиин крайком болон обкомуудые, союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Советүүдые, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Советүүдэй гүйсэдкомуудые, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствые, Центросоюзые, мүн худалдаа наймаанай эмхинүүдтэй министерство болон албан зургаануудые КПСС-эй Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгалга. Ажалша коллективүүдэй хүсэл оролдолгые ба бараанай эрьесэн түсэбүүд болон бусад даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ эглүүлхэ. Магазинуудай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай, база болон складуудай худэлмэрилэгшэдэй худалдаа наймаанай гуримые зөвтэгүй сахидаг байхын тула эрид шууд тэмсэлэ. Худалдаа наймаанай эмхинүүд болон предприятинуудай худэлмэриин хойноhоо гүрэнэй, албан зургаанай болон ниитын хиналта шангадаха.

Нютагай партийна болон совет органуудта, үдэнэй предприятинуудай арадай хэрэглэмжын эд бараа гаргадаг СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудта, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство болон Центросоюзда эд бараа үйлэдбэрилхэ ба хэрэглэгшэдтэ эльгээхэ түсэбэй дүүргэлтын хойноhоо бүтэмжэтэй хиналта хангахыень, хүн зондо хэрэгтэй зүйлнүүдые бүтээн гаргалгые ехэ болгохо нөөсэнүүдые промышленна предприятинуудта, эд хэрэглэгшэдэй кооперацида, колхозууд болон совхозуудта бэдэрэн олохо ба хэрэглэхэ талаар эмхидхэлэй худэлмэриие шангадхахыень, тэрэнэй тула элдэб түхэлэй нютагай түүхэй эдүүдые үргэнөөр хэрэглэхыень дурадхагдаа. Хүн зондо худалдахын тула эльгээгдэдэг эд бараанай шанар ба ассортиментыень hайжаруулха.

СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство, Центросоюз, тэдэнэй нютагуудтахи зургаануудта промышленна министерствэнүүдтэй суг хамта хэрэглэмжын эд бараанай талаар хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ шэнжэлхэ ба үридшалан тодорхойлхо худэлмэри нарижуулан hайжаруулха үялгатай.

Союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Советүүдые, арадай депутадуудай хизаарай ба областной Советүүдэй гүйсэдкомуудые, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствые, Центросоюзые, худалдаа наймаанай эмхинүүдтэй министерствэнүүд болон албан зургаануудые тус тогтоол үялгалаа гэбэл:

худалдаа наймаанда эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтэ хурдадхахын тула хэрэгтэй хэмжээ ябуулганууде бэелүүлхэ. Мүнөө худэлжэ байгаа худалдаа наймаанай предприятинуудта, худэлдэг хүнүүдэйнь тоое тэрэ зандань гү, али үсөөн болгоод, улам ехэ хэмжээнэй эд бараа худалдадаг болохо. Область, хизаар, автономно республика, союзна республика бүхэндэ, тэрэшэлэн хэдэ хэдэн городуудта гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаае таарамжатай болгохо hалбаринууд хоорондын программануудые зохёон табижа, бодото дээрэнь бэелүүлхэ. Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые тааруу зохидоор хубаарилан байгуулха ба худэлмэриин гурим hайжаруулха, тиигэжэ хүн зондо эгээл зохид эрхэ байдал хангаха;

эд бараанай рознично эрьесын түсэбүүдэй болон ороной районуудта ба худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ эд бараа хубаарилгын экономическа үндэhэ баримтые дээшэлүүлхэ, эд бараанай нөөсэнүүдые тааруугаар хубаарилые hайжаруулха, тэдэнэй зүб гаргашалгые хангаха;

ажахын тоосоо бэхижүүлхэ, алмалта арьбалалтын гурим шангадхаха, социалис зөөри сахин хамгаалха, худалдаа наймаанда гэлтэ хороло бага болгохо талаар хэмжээ ябуулганууде бэелүүлхэ.

Рознично худалдаа наймаае комплексно гуримаар таарамжатай болгохоодоо, худалдаа наймаанай мүнөө худэлжэ байгаа предприятинуудые hэльбэн шэнэлхэ, техническэ талаарнь шэнээр эзбсэгжүүлхэ ба мэргэжүүлхэ, үдэр бүриин хэрэглэмжын эд бараануудые городуудта «Универсам» түхэлэй магазинуудта саашадань нэгэдхэн худалдадаг болохоор, харин техническэ талаараа орёо зүйлнүүдые, буд, хубсаhан ба гутал, хүүгэдэй эд бараа тусхайгаар мэргэжүүлэгдэhэн ба фирменнэ магазинуудта, универмагуудта, наймаанай түбүүдтэ болон худалдаа наймаанай бусад томо предприятинуудта худалдадаг болохоор дурадхагдаа.

Тусхай контейнернүүдые хэрэглэн, эд бараа зөөлгын, хадагалалгын ба худалдалгын түрүү технологи нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ, томо хэмжүүрэй эд бараа, түхэл дээжыень харуулан, худалдаха, абагшадай гэртэнь хүргэхэ ябадал үргэдхэхэ, хүн зонhоо шэл амhарта худалдан абалгын эмхидхэл нилээд hайжаруулха. Союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүд 1982—1985 онуудта комиссионно худалдаа наймаае хүгжөөхэ талаар даабаринуудые баталха ёнотой.

СССР-эй Госплан, СССР-эй Госснаб, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство, Центросоюз харьяата министерствэнүүд болон албан зургаануудтай, союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэй суг хамта бишыханаар багсалагдаhан ба орёогдоhон эдеэ хоолой зүйлнүүдые, мүн тэрэшэлэн багсалагдаhан эдеэ хоолой бэшэ зарим эд бараа үйлэдбэрилгые байгша табан жэлдэ болон 1990 он хүрэтэрхи үедэ ехэ болгохо талаар дурадхалнуудые бэлдэхэ ёнотой.

Худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ диспетчерскэ албануудые бии болгоhон hайн дүй дуршэл дэлгэрүүлхэ, захилаар эльгээдэг худалдаа наймаа саашадань хүгжөөхэ, УРС-нүүдай ба ОРС-нуудай, тэрэшэлэн колхозно дэлгүүрнүүдэй худэлмэри hайжаруулха, тэдэнэй материальна үндэhэ hуури үргэдхэхэ ба бэхижүүлхэ хэмжээнүүд харалагдаа. Колхозно дэлгүүрнүүдэй худалдаа наймаанай талаар туhа хүргэхэ бюрогоор дамжуулан, хүн зонhоо ороhон худөө ажахын продукциин даб дээрэхи түлөөhые нэгэ удаа абтадаг татабаринн ба туhаламжын түлөөhэнэй мүнгөөр тоосохыень зүбшөөгдөө.

Элдэб зургаануудта мэдэлтэй худалдаа наймаанай эмхинүүдэй ажал ябуулгын зонснуудые тааруугаар хизаарлахэ, тэдэнэй худэлмэридэ тохёолдодог зэргэшэлгые зайсуулха шухала гэжэ мэдэрэгдээ.

Арадай хэрэглэлэй эд бараануудые зөөдэг автотранспортна эмхинүүдэй худэлмэри hайжаруулхыень, худалдаа наймаанай предприятинуудай хэрэглэмжэ хангахын тула тусхай эмхидэлнүүдые автомобильна ажахынуудта тогтоожо дүүргэхыень,тиихэдээ элдэб янзын эд бараануудые зөөхын тула таарруулагдаhан (тэрэ тоодо сдхарха, унэхагүй уутанууд соо хэжэ, бэгсанууд болгожо, контейнернүүдтэ тэхэжэ зөөхэ) шухала тоотой автомобильнуудаар тэдэниие бүридүүлхыень союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ дурадхагдаба.

БАМ-ай, Баруун Сибириин нефть болон газтай газарнуудые ашаглажа байhан районуудай хүн зоной хэрэглэмжые худалдаа наймаанай талаар хангалга hайжаруулха зорилгоор, РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-эй зохихо министерствэнүүд ба албан зургаануудтай хамта, тэндэхи худалдаа наймаанай материально-техническэ базые саашадань хүгжөөхэ ябадал хангаха ёнотой байна.

Хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ хангалга, худэлмэрилдэг ба hурадаг газарнуудтань худэлмэришэдые, колхознигуудые, алба хаагшадые, hурагшадые хангуун эдеэ хоолоор хангалгые hайжаруулха, эдеэ хоолой шанар, хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын болбосорол нилээд дээшэлүүлхэ, эдеэ хоол бэлдэдэг индустриальна технологи нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ, бэлэн блюдануудаар, хүсэд бэлэн болоогүй эдеэ хоолой, кулинарна ба кондитерска зүйлнүүдээр столовонууд, кулинариин магазинуудые комплексноор хангахын тула тэдэниие бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, ниитын эдеэ хоолой үүргэ дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулганууде хараалха ба бэелүүлхыень союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствэдэ, Центросоюзда, СССР-эй бусад министерствэнүүд болон албан зургаануудта дурадхагдаа.

Диетическэ эдеэ хоол эмхидхэхэ, hүргуулинуудай столовонуудые продуктнуудаар хангадаг предприятинуудые олошоруулха, худэлмэришэдэй ба студентнэрэй хамтын байрануудай дэргэдэхи ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые үргэдхэхэ даалгабари тодорхойлхыень союзна ба автономито республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ, арадай депутадуудай хизаарнуудай, областьнуудай, городской советүүдэй гүйсэдкомуудта даалгагдаба.

Зохихор министерствэнүүд ба союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүд, элдэб түхэлэй полуфабрикадуудые бүйлуулан болбосоруулха, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые тэдээгээр бүри хүсэд дүүрэн хангахын тула худэлжэ байгаа үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүсэд бүрин хэрэглэхэ, тэдэниие саашадань үргэдхэхэ ёнотой.

Түмэр замай, агаарай, далайн ба гол мүрэнэй транспорт, тэрэшэлэн автомобильна харгынууд шадарай ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай материально-техническэ базые саашадань хүгжөөхөөр, пассажирнуудай хэрэглэмжые худалдаа наймаанай талаар хангалга hайжаруулхаар хараалhан хэмжээнүүд тус тогтоол дотор тодорхойлон хараалагдаа.

Союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүд, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство болон Центросоюз оптово худалдаа наймаа hайжаруулхын тула оптово худалдаа наймаанай эмхинүүд болон предприятинуудай коммерческэ худалдэмэриин хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ, магазинуудые эд бараагаар таhалгаргүй, жэгдэ тэгшээр хангаха, складуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, ашалга бүүлгалгын ба үргэлгэ-тээлгын худэлмэри сньhожоруулха хэмжээ ябуулганууде бэелүүлхэ уялгатай. Гүрэнэй худалдаа наймаанай оптово эмхи зургаануудай товарна нөөсэнүүдэй нормативуудые ехэ болгохо, нөөсэнүүдэй нормативуудые рознично, оптово худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хоорондо хубилган хубаарилха эрхэ союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ олгогдобо.

Магазинуудай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай тэрэ тоодо үйлэдбэриин дээдэ ба тусхай дундэ hүргуулинуудэй юрэнхы эрдэмэй hүргуулинуудай, техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудай дэргэдэхи тиимэ предприятинуудай, полуфабрикадууд ба кулинарна зүйлнүүдые худалдаха магазинууд болон столовонуудай таhагуудай тоое олошоруулха даалгабаринууд тус тогтоолоор баталагдаа. Холодильнигуудай, элдэб товарнуудые хадагалха складуудай баттаамжые ехэ болгохоор хараалагдана.

Худалдаа наймаанай материально-техническэ баазые хүгжөөхэ зорилготой капитальна худэлмэридэ hомологдоhон мүнгэ ашаг үрэтэйгөөр, хүсэд бүрин хэрэглэхэ ябадал хангаха хэдэ хэдэн хэмжээнүүд тодорхойлогдобо. Капитальна заhабарида зорюулагдаhан мүнгэн худалдаа наймаанай предприятинуудые шэнэдхэн hэльбэхэ ба техникыень шэнэлхэн тула хэрэглэхээр зубшөөгдөө. Гэр байрануудые барихын тула табигдаhан мүнгэнhөө оруулагдаха, 5 процентыень хэрэглэн, худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые бариха капитальна худэлмэридэ табигдаhан мүнгэнэй хамтадхамал түсэбүүдые балхыень союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ даалгагдаа. Худалдаа наймаанай байшангуудые бариха, hэльбэн шэнэдхэхэ ба үргэдхэхын тула СССР-эй Стройбанкhаа, СССР-эй Госбанкhаа кредидүүдые абаха хүнгэлэлтэнүүд худалдаа наймаанай предприятинууд болон эмхинүүдтэ олгогдоо.

Худалдаа наймаанай предприяти болон организацинуудта хэрэгтэй технологическа түхеэрэлгэнүүдые, хиналта-кассова машинануудые, шэгнүүрэй приборнуудые, тусхай автотранспорт, продукт зөөхэ хайрсагуудые, столовый амhартануудые, бусад хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха ба эльгээхэ талаар тусхай министерствэнүүд болон албан зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ энэ тогтоолоор даабаринууд үгтөө. Тэрэшэлэн колхоз болон совхозуудтахи ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай материально-техническэ хангалгые, нүүдэл столовонуудые олоор бүтээн гаргаха үйлэдбэриин эмхидхэлые hайжаруулха хэмжээнүүд хараалагдаба.

СССР-эй Госпланай, СССР-эй Дээдэ ба тусхай дунда эрдэмэй министерствэй, Ажалай ба социальна асуудалнуудай талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй, Техническэ мэргэжэл олгодог эрдэмэй талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй хабаадалгатайгаар худалдаа наймаае мэргэжэл hайнтай кадрнуудаар гүйсэд дүүрэнээр хангаха хэмжээнүүдые зохёон бэелүүлхые союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствэдэ, Центросоюзда ба наймаанай эмхинүүдтэй бусад министерство болон албан зургаануудта дурадхагдаа. Наймаанай организацинуудта дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые эльгээхэ, мэргэжэл hайнтай худэлмэрилэгшэдые hурган бэлдэхэ, hурадсалай байрануудые, тэрэшэлэн худалдаа наймаанай hүргуулинуудай hурагшадай байха хамтын байрануудые бариха талаар даабаринууд тодорхойлогдоо. ВЛКСМ-эй ЦК ниитын уряа гаргажа, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудта комсомолшууд болон залуушуулые олоор эльгээхэ байна.

Худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые бэлэдхэл hайнтай, политическэ талаар болбосоронги хүтэлбэрилхы кадрнуудаар хангаха, гүрэнэй журам заршамые, наймаанай дүримые нягта наринаар сахиха, наймаанай худэлмэридэ, мүн худэлмэрилэгшэдэйнь ажалай түлөөhэндэ түрүү онол арга хэрэглэхэ, салин хүлhэнэй фондын арьбалалтаhаа нэмэлтэ түлбэри үгэжэ байгаад, хангалгын зоные үргэдхэхэ гү, али хэгдэжэ байhан худэлмэриин хэмжээе ехэ болгохо гэжэ хараалагдаа.

Худалдаа наймаанай предприяти болон организацинуудта худэлмэрилэгшэдыень тогтууритай болгохо, тэдэнэй ажалайнь ба ажаhуудалайнь эрхэ байдал hайжаруулха талаар хэмжээнүүд хараалагдаа. Наймаанай организаци ба предприятинуудэй социально-соёлой хэмжээ ябуулганууудай ба байрын гэрнүүдые барилгын фондын мүнгэ зөөреэр наймаанай худэлмэрилэгшэдтэ байрын гэрнүүдые, хүүгэдэй зургаануудые, профилакторинуудые, соёлой бусад объектнүүдые бариха, капитальна hомолоргын лимидые худалдаа наймаанай республиканска министерствэнүүдтэ үгэхөөр союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүд өөhэдынгөө экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүд дотор хараалха уялгатай.

Социалис мүрысөөе саашадань хүгжөөхэ ба шэнэдхэн hайжаруулха, түрүүшүүлэй худэлмэриин дүй дуршэлые бүгэдыч шедабари болгохо талаар хэмжээнүүдые абахыень СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствэдэ, Центросоюзда ба ВЦСПС-тэ дурадхагдаа. Худалдаа наймаанай худэлмэрилэгшэдые үзэл бодолой, ажалай ба hайн ябари зантай талаар хүмүүжүүлгын, тэдэнэрэй соёл болбосоролые, шадабари мэргэжэлые дээшэлүүлгын асуудалнуудта анхарал ехээр хандуулагдаха эзргэтэй.

Телевидени ба радио-дамжуулгын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитет, Кинематографиин талаар СССР-эй Гүрэнэй комитет, СССР-эй Соёлой министерство, газетэ болон журналнуудай редакцинууд, хүн зониие худалдаа наймаагаар хангадаг организацинуудай худэлмэридэ бии байhан дутагдалнуудые шүүмжэлхэ зуураа, наймаанай худэлмэрилэгшэдэй ажалай шухала удха шанартай байhаниие үргэнөөр тайлбарилхэ, түрүү коллективүүдэй, ажалай түрүүшүүлэй ба худалдаа наймаанай ветераннуудай туйлалтануудые олондо ойлгуулха, энэ hалбарин худэлмэрилэгшэдэй нэрэ хүндые үргэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ шухала.

Худалдаа наймаанай хүтэлбэриие горитойгоор hайжаруулха, хүн зониие худалдаа наймаагаар хангаха худэлмэриин ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлгэдэ, материальна ба ажалай нөөсэ арга боломжонуудые зүбөөр, гамтайгаар хэрэглэхэ, наймаанай худэлмэридэ бэйhан дутагдалнуудые түргөөр усадхаха, кадрнуудые шэлэн абаха ба зүбөөр хубаарилан табиха ленинскэ ёно гуримуудые сахиха ябадалда партиин горком болон райкомуудай, партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинуудай, худалдаа наймаанай предприяти болон организацинуудай хүсэ шадалые элсүүлхэ гэжэ союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нүүдта, партиин райком болон обкомуудта даалгагдаа. Ажалша коллективүүд даабари гүйсэдхэхэ журамуудые бэхижүүлгэдэ, худэлмэрилэгшэдэй зохёохы эдэбхи үүсхэлые хүгжөөлгэдэ, даалгагдаhан хэрэгэй түлөө тэдэнэрэй харюусалгые дээшэлүүлгэдэ бүхы хэмжээгээр туhалха хэрэгтэй. Дутагдалнуудтай эбсэшэгүй байхаар, совет хүниие түргөөр, культурнаар хангаха хүсэл эрмэлзэлтэй байхаар энэ hалбарин худэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ шухала.

* * *

Социалис мүрысөө үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлжэ, худалдаа наймаа хүгжөөхэ талаар арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб болон даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула, совет арадай байдал hуудалые саашадань улам hайжаруулгаар КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нуудай, партиин крайком болон обкомуудай, союзна ба автономито республикануудай Министрнүүдэй Советүүдэй, арадай депутадуудай Советүүдэй, хизаарай болон областной гүйсэдкомуудай, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствын, Центросоюзай, худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой бүхы худэлмэрилэгшэдэй шухала хэмжээ абаха, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ байhанда батаар найдажа байhаная КПСС-эй Центральна Комитет ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлнэ.

АРБАН НЭГЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛДЭ ХУДАЛДАА НАЙМАА СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЭ БА ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ТАЛААР ХҮН ЗОНОЙ ХЭРЭГЛЭМЖЭ ХАНГАЛГА hАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

Захаамнай районой Хамнийн совхозой хонишон Вера Доржиевна Базарова нүхэртээ — Георгий Галдановичтай нёдондо жэл 100 эхэ хонин бүриhөө 122 хурьга абажа түлжүүлээ hэн. Мүнөө жэл энээнhээ бага бэшэ дүнгүүдые туйлахаар зорилгожоhон хонишод малай үбэлжэлгэ амжалтатай үнгэргэжэ байна. Хонидынь февраль hарада хурьгалжа эхилхэнь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вера Доржиевна ба Георгий Галданович Базаровтан.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

Малай үбэлжэлгэ— шанга шалгалта

ХЭДЫ ХҮНДЭШЬЕ hААНЬ...

Хойморой тоо томшогүй олон ехэ, бага нуур, намагуудай дунда Шарлай гэжэ газар байдаг. Эндэ үбэлдөө газар, уhанай хүрэhэн нойно «Восточные Саяны» колхозой нэгэ гүүртэ хашараг, буруунууд тиишэ абаашагдажа, үбэлжүүлэгдэдэг юм. Мүнөө эндэ 238 толгой эрэ хашарагууд байлгагдана. Эдэ мал. Шарлайда дулаан болотор байлгагдаад, зундаа холын хадата бэлшээридэ гаргагдаха, удаань намартаа таргалуулагдаад, гүрэндэ тушаагдаха болоно.

Эндэ барандаа табан малшад худэлдэг. Ажахыдаа үниэй адууhа мал харууhалhан О. Л. Будаев, О. Д. Бадмаев болон А. Б. Коняков гэгшэд ажал худэлмэриеэ hайн мэдэхэ, дүй дуршалтэй болоhон хүнүүд. Харин залуу хүбүүн Түмэн Бадмаев Совет Армиин алба дүүргэhэнэй hүүлдэ түрүүшынгээ жэлдэ аха нүхэдтэеэ худэлжэ байнхай. Эдэ дүрбэн малшад тус бүридөө 59—60 толгой хашараг даажа абаад харууhална.

Дурсагдагша колхоздо энэ жэлдэ сагай муу уларилhаа болжо, хэзээ хэзээнэйхиhээ бага үбhэ тэжээл бэлэдхэгдээ. Тиимэhээ малай рацион эгээн багаар табигданхай. Жэшээлхэдэ, Шарлайда байhан хашарагуудта тус тустань ороидоол нэгэнэгэ килограмм үбhэн, тарыа талханай зүйлhөө ондоо юуншье үгтэнэгүй. Силос болон hолоомон тухай дурдаhанайшье үлүү, тиимэ тэжээл эндэнь байхагүй.

Энээхэн бага рационой тэжээл дээрэ эды үхэр малые hайнаар ондо оруулха гээшэнь борхэтэйшэг хэрэг ааб даа. Ядахын сагта эндэ тэжээл буйлуулха, уhа бүлеэдхэхэ түхеэрэлгэ, байрашье баригдаагүй юм. Тиимэhээ эндэхи малшад тарыа талханайнгаа зүйлые малдаа хуурайгаар үгэнэ. Энээнhээ ямар үрэ гарахаб? Ойлгосотой. Хэрбээ хэршэнэн hолоомо, хагда, ожорhотой холижо, халуун уhа, ууралда дэбтээгээд, эhээгээд эдюулээhаа, ашаг шэмэнь hураггүй ехэ байха hэн. Хашарагуудынь соолгоhоо хүйтэн уhа ууна.

Малайнь байра ямар гээшэб? Урданайхяар баригдаhан, дээрэhээнь хагдаар хушагдаhан хоёр байра эндэ харагдана. Малшад бүхы ажалаа улаан гараар лэ хэжэ гарана. Нимэ байра соо ямар оньhожоруулга байхаб даа. Мэдээжэ. Малайнгаа шэбхэ шабааhыень морёор зөөжэ адхадаг. Үдэр бүхэндэ малшан бүхэниинь 7—8 шарга шабааhа зөөжэ гаргана бшуу. Малдаа баhал хагда сабшаад, асаржа дэбдинэ. Үглөө бүхэндэ соолгынгоо хүрэшэhэн мүльhэ хинжэ, түнхинжэ малаа уhалдаг.

Хээрын хагдан тухай дээрэ хэдэн дахин дурдаа hэмди. Тэрэнэй үгы hаа, эдэ мал яаха байгаа гээшэб? Хойморто мүнөө үбэл тон сага саhан оронхой. Намагуудэ дээрэ ургаhан хагда, ожорhоhон саhанда дарагдаагүй. Ушар нимэhээ малшад тэрэниие сабшажа асарна. Мүн үдэр бүхэндэ малаа бэлшээриин хагданда тууна. Малшадай өөhэдөө адуулха сүлөө олдоногүй. Тэдэнэй малые дайнай болон ажалай ветеран Дамби Жапович Сыденов хүйтые хүйтэн гэнгүй, hалхиие hалхин гэнгүй, үдэр бүхэндэ туужа, нэгэшье холодонгүй адуулна.

Hүүлэй үдэрнүүдтэ гэнтэ эрид хүйтэржэ, дүшэ гаран градус хүрэтэр хүйтэн болоно. Теэд Шарлайн малшад ямар байрада байна гэжэ hананат? Хэлышье гал түлеэ hааш, хүйтэ барихагүй гэр, хаяа хэнань штукатурилагдажа сагаагдагдаhаншье hаа, үүдэн болон сэнхонуудынь муу.

Малай үбэлжэлгын эхилhэнhээ хойшо эдэ малшадта нэгэшье лектор, агитатор болон политинформатор ерээгүй. Мүн лэ, худалдаа наймаанай, элүүрые хамгаалгын болон соёлой худэлмэрилэгшэд эндэ айлшалдагүй байна.

— Бидэ хашарагуудайнгаа нэгэшье толгой хороонгүй ондо оруулха, зунай холын бэлшээриин үедэ hайнаар таргалуулжа, толгой бүхэниинь 400 килограмм шэгнүүртэй болгохо ёнотойбди, — гэжэ ахалагша малшан Ошор Лыксыкович Будаев хөөрэнэ.— Гансал энэ үбэлжэлгын хүшэр үедэ манда дэмжэлгэ хэрэгтэй байгаал даа.

Үнэхөөрөөшье, эдэ малшадта дэмжэлгэ хэрэгтэй. Тэдэнэр хэды хүндэ хушэршье hаань, ехэ мяха үйлэдбэрилхэ, ороной эдеэ хоолой программа шиидхэлсэхэ гэжэ үнэн зүрхэнhөө ороддожо байна ха юм. Дурсагдагша колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй эндэ мал үбэлжэхэ юм гэжэ мэдэжэ байгаад, юушье бэлдүүлээгүй байhаниинь гайхалтай.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

Түнхэнэй район.

ПРОФСОЮЗУУДАЙ ОБЛАСТНОЙ XVI КОНФЕРЕНЦИ

ОЛОНИИТЫН ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛ БАДАРУУЛА

Облпрофсоведэй түрүүлэгшэ А. Д. ЧУКАЕВАЙ элидхэлhээ

Нүхэдүүд! КПСС-эй XXVI съездын, СССР-эй профсоюзуудай XVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, областной партийна организацийн хүтэлбэри доро республикымнай профсоюзууд тоосоото үе соо экономическа, социальна үгжэлтын программые бэелүүлхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ, үндэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ, арбадахи табан жэлэй, мүн энэ шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ ажалшадые элсүүлхэ талаар эдэбхитэй үндэлмэри ябуулаа.

Республикымнай промышленность арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб гол үрэ дүнгүүдээрээ амжалтатайгаар бэелүүлбэ. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 16,2 процентээр ургаhан байна. Тэрэ тоодо электрэйн эльшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ — 4 дахин, шулуу нүүрhэ абалга 2 дахин, прибор бүтээлгэ болон бусад оньhон түхеэрэлгэ үйлэдбэрилгэ 50 процентээр дээшэлээ. Барилга-хабсаралгын ехэ үндэлмэри хэгдэ.

Хүдөө ажахын бүхы hалбаринуудта 623 миллион түхэриг hомологдоо гэхэ гү, али юhэдэхи табан жэлэйхиhээ 130 миллион түхэригөөр ургаа. Энэ үедэ жэлэй турша соо гүрэндэ мяха худалдалга дунда эзргээр 3,7, hу — 8,5, нооhо — 7,7, үндэгэ 46 процент дээшэлээ.

Гэр байра, соёлой-ажаhуудалай ехэ барилга хэгдбэ. Үнгэрhэн табан жэл соо 1331 мянган дүрбэлжэн метр гэр, 7455 hууритай хүүгэдэй эмхи зургаан, 19,4 мянган hууритай hургуули, 455 хүнэй хэбтэхэ больница болон бэшэшье ехэ барилганууд бодхоогдоо. Хүн зоной хэрэглэмжэ хангадаг предприятинууд болон транспортын материально-техническэ үндэhэ hуури нилээд ургэдхэгдбэ.

Хүн зоной hуудал байдалые hайжаруулха талаар ехэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Арадай ажахын бүхы hалбаринуудта hарын дунда эзргын салин 18 процент дээшэлжэ, 1980 ондо 189 түхэриг түрүhэн байна.

«1981 — 1985 онуудта, мүн 1990 эн хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые комплексноор хүргөөхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министр-үүдэй Советэй жэл урда тээ баталан абаhан тогтоол хадаа манай республика дотор КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлhэн ушар болоно. Энэ шухала документээр манай республикын арадай ажахын бүхы hалбаринуудые хүргөөхэ ехэ хэмжээнүүд хараалагдаа гэжэ элидхэлшэ хэлбэ.

Ажалша коллективүүдэй ажаһ ябуулгын үрэ дүнгүүдэ нүлөө үзүүлхэдээ, нэн түрүүн профсоюзуудай социалис мүрысөө hайнаар эмхидхэхэ, тэрэнэй ашаг үрые дэшэлүүлхэ уялгатай. Социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолтой зохилдуулан, республикымнай профсоюзай комитедүүд горитой ехэ үндэлмэри ябуулhан байна. Бүхы hалбаринуудта, бүхы республика дотор мүрысөөнэй гуримууд шэнээр хаража үзэгдөө, илагшадые материальна ба моральна талаарнь урмашуулга гуримшуулагдаа.

hалбари hалбаринуудай обкомуудай, профсоюзуудай областной советэй президиумэй пленумүүд, заседанинууд дээрэ социалис мүрысөө эмхидхэлгые hайжаруулха асуудалнууд хсдо табигдажа, зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Эдэ бүгэдэ социалис мүрысөөндэ үргэн олгонитые хабаадуулха арга олгоо. Тоосоото үе соо мүрысөөндэ хабаадагшадай тоо 18 мянган хүнөөр олошорбо. Ажалда коммунис ёhоор хандахын түлөө үндэлөөн олоной хабаадалгатай боложо, мүнөө 230 мянга гаран хүн тэрээндэ хабаадана. «Эрхим шанарай табан жэлдэ — бата найдамтай ажал», «Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлые габшагайгаар дабая» гэхэ мэтэ шэнэ үндэлөөн үргэдэнэ. КПСС-эй XXVI съездэ бэлэдхэлэй үедэ социалис мүрысөөн улам үргэнөөр дэлгэрбэ. Үйлэдбэриин 56 мянга гаран түрүүшүүл съездын урда тээ абаhан социалис уялганууда болзорhоонь урид дүүргээ.

Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй ажалые Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнээ: арбадахи табан жэлэй дүнгүүдээр 3 мянга шахуу хүн СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаа, эгээл эрхим табаниинь Социалис Ажалай Геройнь үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө. Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон Дашинима Буодиевич Сундуев, Хурамхаанай леспромхозой модо бэлэдхэдэг бригадын бригадир Василий Петрович Парамонов, 11-дэхи тоннельнэ отрядай проходчигуудай бригадир Валентин Романович Толстоухов, авиапредприятиин вертоледой командир Леонид Нурталович Ахметвалеев, нэрин сэмбын комбинадай директор Клавдия Павловна Альцман иимэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

«Гэзгэгшэдгүйгөөр хүдэлхэ» гэhэн хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрээ. Тоосоото үе соо промышленностьда ниитэ чэгэн нарядаар хүдэлдэг бригадануд хоёр дахин ургажа, 2,5 мянга шахуу болоhон байна. Авиационно заводой, ЛВРЗ-гэй, «Теплоприбор» заводой, «Забайкаллес» нэгэдэлэй коллективүүдтэ ажалай эмхидхэлэй иимэ түхэл шэнжэнүүд улам үргэнөөр хүргөөгдөө. Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй коллективтэ (профкомой түрүүлэгшэнь нүхэр П. А. Ергалов, генеральна директорынь нүхэр И. С. Медведев) мүрысөө эмхидхэлгын баян дүй дүршэлтэй болонхой. Эндэ бүхы шахуу хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд мүрысөөндэ хабаададаг. Хүдэлмэришэдэй хахад хубинь коммунис ажалай ударнигууд юм. Ростовойхидой дүй дүршэл заводто шадамараар нэбтэрүүлэгдээ.

Нарин сэмбын, мебель бүтээлгын ба модо болбосоруулгын комбинадуудай, авиационно болон Тимлюйн цементын заводуудай, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй, Баргажанай ба Ивалгын леспромхозуудай, Хориин районно типографиин, Каменскын хилээмэнэй заводой, «Главбурятстройн» 1-дэхи автобазын, Улаан-Үдын почтамтын, «Бурятобувьбыт» нэгэдэлэй, «Худалдаа наймаанай байшангай» ба бусад предприятинуудай, эмхи зургануудай коллективүүдтэ социалис мүрысөөн hайнаар эмхидхэгдэнэ.

Нёдондо жэл Москвагай болон Ленинградай ажалшадай үүсхэлээр республикымнай ажалша коллективүүдтэ 1981 оной даабаринуудые ноябриин 7 болотор дүүргэхэ гэhэн мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ hэн. 15 мянга гаран худэлмэришэд, 900 гаран бригада ба экипаж, 260 шахуу цех болон мастерска участок энэ зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэhэн байна.

Эдэ бүгэдын ашаар республикымнай ажалшад арадай ажахын бүхы hалбаринуудаар үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаhан байна. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин эршэ ургаа, худалдаа наймаанай, хэлхээ холбооной, транспортна эмхинүүдэй, хүн зоной ажаhуудал хангалгын предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд үялганууда дүүргээ.

Гайхамшагта hайндэрнүүдые ажалай амжалтануудаар угтаха гэhэн совет арадай алдарта ёhо заншалые арьбадхажа, республикымнай олон мянган ажалшад Профсоюзуудай XVII съеддэ — габшагай ажалай арбан долоон вахта» гэhэн уряатай мүрысөөндэ жагсаhан байна. Профсоюзуудай съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөндэ илажа гараг-шадта зорюулагдажа, тусхай дипломууд бии болгогдоо.

Гэхэтэй хамта мүрысөөнэй эмхидхэлдэ албан хойрог, эзэн буса ябадал гаргадана, дүнгүүд саг соогоо согсологдоногүй. Үйлэдбэриин бүхы шатануудта тогтууритай hайн хүдэлмэрч хангэгдаагүй байха юм. Үнгэрhэн жэлдэ 27 промышленна предприяти түсэбтэ даабаринуудаа дүүргээгүй. 29,9 миллион түхэригэй продукци арадай ажахыда дутуу үгтөө. 50 предприяти ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй.

«Забайкаллес», «Буржелезобетон» нэгэдэлнүүд, Сэлэнгын ЦКК, ЛВРЗ, Кабанскын үрэ жэмсэй-овощой завод, Хяагтын эзрэгтэ-нэхэлгын фабрика болон бусад хэдэн коллективүүд түсэбөө дүүргэлгэдэ ехэ гээгдэлдэ ороhон байна. Барилгын , эмхинүүдэй олонхид гээгдэлдэ ороhоор. Нёдондо жэл барилгын 128 подрядна эмхиин 70-ниинь худэлмэриингөө түсэбүүдые дүүргээгүй. Ажалай ба үйлэдбэриин хангалтагүй эмхидхэл, жааг журамай hуна муу байлга, эзэн буса ябадал—эдэ бүхы дутуу дундануудай гол шалтагаа-ниинь болоно. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум эдэ шалтагаануудта гол анхаралаа хандуулаа hэн.

hүүлэй хоёр жэлэй турша соо «Главбурятстройдо» (главкын начальнигынь нүхэр Антонов, нэгэдэмэл комитедэй түрүүлэгшэнь нүхэр Яковлев), «Бурятцелинстрой» трестдэ (эрхилэгшэнь нүхэр Сайко, нэгэдэмэл комитедэй түрүүлэгшэнь нүхэр Рябов) ажахын тоосоо-ной бригадануудай тоо хороhон байна.

Ажалай жааг журам хазагайруулагшадтай тэмцэхэдээ, профсоюзай комитедүүд энэ хэрэгтэ ажалша коллективүүдэй, нэн түрүүн бригадануудай, халаануудай, участогуудай хүсэлэл оролдолые хабаадуулжа шадаагүй байна гэжэ элидхэлшэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.

Продукциин шанарай муу байhан дээрэhээ бидэ ехэ юумэ гээнэбди. Тоосоото үе соо гансал промышленностьда 3 миллион шахуу түхэригэй голодоhон гараhан байгаа. Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэй продукциин ниитэ хэмжээн үшөөл бага байhаар. Бүхы республика дотор үйлэдбэрилэгдэдэг продукциин ороидоол 3,1 процентнь Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй. Олохон профсоюзай организацинууд, райкомуудь обкомуудь эдэ бүхы дутуу дундануудай ямар шалтагааниhаа үндэhэтэй байhые элирүүлхые оролдоногүй, продукциин шанарые hайжаруулха асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлнэгүй, иимэ зорилготойгоор социалис мүрысөөнэй зрга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэнэгүй.

Оронойнгоо хүн зониие эдэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые hайжаруулха асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй хүдэлмэридэ гол hуурринуудай нэгые эзэлбэ. Эдэ хоолой асуудал ажахыншье, политическэшье талаараа бүхы табан жэлэй гол асуудал болоно гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглээ hэн.

Үйлэдбэриин ургалтые түргөөр, тогтууритай hайнаар хангаха гээшэ хүдөө нютагай профсоюзай организацинуудай гол зорилго болоно. Энэнэй тула гансал колхоз, совхозуудай бэшэ, харин бэлэдхэлэй, болбосоруулгын, худөө ажахые хангалгын hалбаринуудай хүдэлмэриие hайжаруулха, бэлэдхэлгын, зөөлгын, хадагалалгын, буйлуулан болбосоруулгын үедэ продукци гээлгые зайсуулха хэмжэнүүдые абаха хэрэгтэй.

Нютагай эдэ хоолой нөөсэнүүдые үргэдхэхэ, хамhабариин предприятинуудые, хүнүүдэй хубиин хамhабариин ажахые хүргөөхэ, энэ талаар гаргадаhан бүхы үүсхэл эдэбхиие дэмжэхэ шухала. 1985 ондо республика дотор орооhо — 570 мянган тоннодо, мяха — 78, hу — 180, нооhо үйлэдбэрилгые 6,9 мянган тоннодо хүргэхөөр түсэблэгдэнэ. 77 мянган тонно мяхан, 180 мянган тонно hун, 8 мянган тонно нооhон гүрэндэ худалдагдаха. Үндэгэ худалдалгын түсэб 35 миллионоор дээшэлхэ байна. Хартаабха — 2-hоо үлүү дахин, овощ үйлэдбэрилгэ 3 дахин нэмээгдэхэ юм.

Үнгэрhэн табан жэлэй турша соо республика доторнай ган гасуур боложо, худөө ажахын бүхы шахуу районуудай экономикодо ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулhан байна. Колхоз, совхозуудта үрэнэ үрэнгөөр, тэжээлээр, мүн бусад материальна нөөсэнүүдээр ехэ түhалажа үзүүлэгдэ. Эдэ түhалажа ашаар худөө ажахын предприятинуудай коллективүүд ниитын адууhа малаа гаргаа хороолтогүйгөөр харуулhалхын, худөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхын тула ехэ оролдолго гаргаба. Тэжээл бэлэдхэхэ бригадануд, отрядууд, цехүүд эмхидхэгдэhэн байгаа. Тиигэжэ хаа хаанагүй тэжээл үйлэдбэрилгэ бэеэ дааhан hалбари болоо бшуу.

Профсоюзай комитедүүд ажалай нормо, түлбэри табихадань, hалбари hалбаринуудта социалис мүрысөөнэй гуримуудые зохёоходонь түhалhан байна. Эдэ бүхы жэлнүүдтэ үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продукци ехээр үйлэдбэрилhэнэйнь, гарза хоролтогүйгөөр харуулhалhанайнь түлөө профсоюзай органуудай, Худөө ажахын министерствын зуршалгаар худэлмэришэд, хүтэлбэрилхы худэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд материальнаар урмашуулагдаа. Районуудай, колхоз, совхозуудай олохон профсоюзай комитедүүд коллективүүдээ бүхэсоюзна ба бүхэроссин социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадуулба. 1980 оной ба арбадахи табан жэлэй дүнгүүдээр хэдэн предприятинуудта, колхозуудта КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай, мүн РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй болон ВЦСПС-эй демжуулгын Улаан тугууд барюулагдаа.

1980 оной дүрбэдэхи кварталай, 1981 оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүдээр 31 фермэ болон бригадын коллективүүд, үйлэдбэриин олохон түрүүшүүл СССР-эй Худөө ажахын министерствын ба профсоюзай ЦК-гай Хүндэлэлэй дипломуудаар, грамотануудаар шагнагданхай. 590 хүн «Арбадахи табан жэлэй ударник» гэhэн энгэртээ зүүдэг тэмдэгүүдээр шагнагдаа. Социалис мүрысөөндэ үүсхэл эдэбхи гаргаhыень тэмдэглэжэ, 4500 гаран түрүүшүүлдэ элдэб шагналнууд олгогдоо. Худөөгэй ажалшадай оролдолго хэшээлэй ашаар 1981 ондо 314 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө. Энэнь урда жэлэйхиhээ 28,3 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 10 процентээр үлүү ехэ байна.

1980—1981 онуудай үбэлжэлгын үедэ республикаhаа газаа тээгүүр 260 мянган тонно бүдүүн тэжээл бэлэдхэгдээ hэн. Модоной шэлбэhэ, ожорhо, hолоомо бэлэдхэхэ худэлмэри үргэнөөр эмхидхэгдэhэн байгаа. Промышленна предприятинуудай, эмхи зургааануудай коллективүүд худөөгэй ажалшадта ехэ туhа хүргөө, гүрэн 260 мянган тонно холимог тэжээл үгөө. Эдэ бүгэдын ашаар республикамнай hү, үндэгэ, нсоhо, хартаабха гүрэндэ худалдаха 1981 оной түсэбые дүүргээ. Үхэр малай ба хонидой тоо толгой олошоруулагдаа.

1981 — 1982 онуудай үбэлжэлгэдэ малай тэжээлэй нөөсэнүүд заарим тэды дээшэлүүлэгдэhэн байна. Үбhэ тэжээлээ гэмтай hайнаар гаргашалхадаа, үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ эзргэтэйбди. Бэшүүрэй районой Охин-Булагай совхозой, Тунхэнэй районой «Сибиряк», «Маяк» колхозуудай, Эздын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Загарайн районой Мелиорациин бэ уhанай ажахын министерствын СПХ-гай мэргэжэлтэд, худэлмэришэд, колхознигууд энээнние hайн ойлгоно. Эдэ ажахынуудай ажалшад малай үбэлжэлгые hайнаар эмхидхэбэ.

Урда урдын жэлнүүдэй үбэлжэлгын ажал хэрэгүүдые хараада абажа, профсоюзай комитедүүд социалис мүрысөөнэй гурим зохёолгодо бүри тодорхойгоор хандаhан байха юм. Худэлмэрилэгшэдые материльна ба моральна талаарнь урмашуулгада онсо анхаралаа хандуулагдана. Социалис уялганууд эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулганууда-гаар бэтадхагдана.

Иимэ хүшэр хүндэ сагай уларилда худэлмэришэдэй олонхи коллективүүд гүрэнэй түсэбүүдые, социалис уялганууда дүүргэhэн байна. Хонишодой 270 бригада 100 эхэ хонин бүриhөө 100 гаран хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээ. Социалис Ажалай Герой Д. Б. Сундуев 100 хонин бүриhөө 153,3 хурьга, хонин бүриhөө 6 килограмм нооhо абаа. Борьёогой совхозой ахалагша хонишон Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев, Сэлэнгын совхозой ахалагша хонишон В. Е. Шилов болон бусад үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаба.

Ехэ бүлэг түрүү hаалишад, hу hаалиин фермэнүүд социалис уялганууда болзорhоонь урид дүүргээ. Гаргын совхозой малшад hу, мяха гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ даабарие октябрь hарада бэелүүлээ hэн. «Комсомольский» совхозой мал адууладаг харуулhалжа байhан малнуудайнгаа шэгнүүрые ехээр нэмээбэ. Иисэнгын совхозой мал адууладаг Д. Г. Дашиев малнуудайнгаа туд бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ мянга гаран граммаар нэмээгээ. «Южный» гэжэ гахайн комплекснооо операторнууд В. Е. Ефремова, К. Б. Савинова, Хяагтын-Адагай комплекснооо М. Н. Самойлова гэгшэд гахайн мяха ехээр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулба. Загарайн бройлерно, Сотниковой ба Улаан-Үдын шубуунай фабрикануудай шубуушад ехэ амжалта түйлаа.

«Птицепром» трестын предприятинууд 1981 оной социалис уялганууде 105 процентээр дүүргэжэ, даабариhаа гадуур 7,2 миллион үндэгэ суглуулhан байна.

Үбэлжэлгэ малшадай дүй дүршэлэй, мэргэжэл шадабариин ёhотойл шалгалта болодог юм. Түсэбүүдые дүүргэлгын үндэhэ hуури эгээл энэ үедэ табигдадаг. Тиимэhээ үбэлжэлгын үедэ адууhа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай.

Гэбэшье зарим ажахынууд үбэлжэлгэдэ саг соогоо бэлдээгүй бэйна. Иимэ ушар баримтанууд Тунхэнэй, Загарайн, Хориин районуудай колхоз, совхозуудта тохёолдоно. Хориин районой Анаагай, Хасууртын совхозуудта, Тунхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ болон «Восточные Саяны» колхозуудта, Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо адууhа мал ехээр гарзална. Олонхи ажахынууд түрүүшүүлэй дүй дүршэлые согсолхо, дэлгэрүүлхэ хэрэгые хангалтагүйгөөр нэбтэрүүлнэ.

Малшадые соёлой-ажаhуудалай талаар хангалгын hайн дүй дүршэлтэй болонхойбди. Үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ Бэшүүрэй районой эмхи зургаанууд ашатай туhатай үүсхэл гаргажа, облпрофсоведэй президиум тэрэниие hайшаагаа hэн. Гэбэшье энэ талаар дутуу дунданууд дайралдана. Эдэ бүгэдэнhөө уламжалан, малшадай эрилтэ хэрэглэмжэнүүд хангалтагүйгөөр хангагдадаг байна.

Малшадта зорюулжа шэнэ гэр байра, бани, улаан булангуудые бариха, гэр байрыень заhабарилха хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулха гээшэ профсоюзай организацинуудай гол зорилго болоно.

Үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые улам олоор хабаадуулга хадаа профсоюзуудай ажал ябуулгын нэгэ шухала хэрэгынь болоно. Саг үргэлжын үйлэдбэриин зүблөөнүүд, коллективнэ хэлсээнүүд, элдэб янзын комиссинууд болон зохёохы ажалтай нэгэдэлнүүд энэ ушарта ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Тоосоото үедэ саг үргэлжын үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй худэлмэри нилээд эдэбхижээ. Энэ асуудал облпрофсоведэй пленум дээрэ зүбшэгдэhэн эзргэтэй. «Экономико гаргаша багатай байха ёhотой» гэhэн асуудал олон коллективүүдтэ зүбшэн хэлсэгдээ, конкурс үнгэргэгдөө, тэдэнэй ябуулха худэлмэри тушаа зааварие гэжэ элидхэл соо тэмдэглэгдээ.

Республика дотор саг үргэлжын үйлэдбэриин 600 гаран зүблөөн худэлнэ. Тэрэнэй худэлмэридэ 20 мянганhаа дээшэ хүн хабаадана. Зүблөөнүүдтэ хабаадагшадай оруулhан 3,5 мянганаа дээшэ дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 1,5 шахуу миллион түхэригэй экономическэ ашаг үрэ түйлаха арга олгоhон байна. БАМ-ай барилгын олон эмхинүүдэй, эдэ хоолой промышленностиин, худалдаа наймаанай предприятинуудэй, нарин сэмбын комбинадай, шэлэй, авиационно, «Теплоприбор» заводуудай зүблөөнүүд hайнаар худэлнэ.

Гэхэ зуура профсоюзай олон комитедүүд үйлэдбэриин зүблөөнэй худэлмэриие муугаар хүтэлбэрилнэ. Илангаяа барилгын олонхи эмхинүүдэй, «Госкомсельхозтехникын» предприятинуудай, республикын зарим совхозуудай зүблөөнүүдэй худэлмэриин хангалтагүй байдалтай байhые элидхэлшэ тодорхойлоо.

Үйлэдбэриие хүргөөхэ, нарижуулан hайжаруулха хэрэгтэ техническэ зөөхы ниитын эдэбхи дэлгэрүүлгэ шухала удха шанартай. Научно-техническэ, уралан нарижуулагшад ба ухаалан зохёогшодой булгэмүүдэй гэшүүдэй тоо тоосоото үедэ 1,5 дахин олон боложо, 39 мянганда хүрэбэ. Арбадахи табан жэлэй туршадэ республикын уралан нарижуулагшад 58 миллион түхэригэй алмалта, арьбалалта хэжэ боломоор дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Ажалша коллективүүдтэ 700 гаран зохёохы ажал эрхилдэг бригаданууд эмхидхэгдэнхэй.

Материал болон түлишэ-электрэйн эльшэ хүсэ алмахе хэрэгтэ республикын уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод хубитаяа ехээр оруулна. Ганса үнгэрhэн жэлдэ тэдэнэр 16 мянга гаран дурадхал оруулжа, 9 мянга шахуу тонно түлишэ, 1,1 мянган тонно түмэр түдэгэ, 26,9 миллион КВТ-час электрэйн эльшэ хүсэ алмаха арга олгобо.

Тиихэ зуураа энэ шухала худэлмэридэ ушардаг дутагдалнууд тушаа элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Эдэниие усадхахын тула ямар хэмжээнүүдые абаха шухала байhые элирхэйлбэ. Ажалай нормо болон түлөөhэ гуримшуулха, ниитэ-үйлэдбэриин худэлмэри hайжаруулха, ажаллахада таатай зохид hүхэсэл байгуулха, гэнэ усалhаа hэргылхэ эрилтэ бэелүүлхэ, үйлэдбэриин культурые дэшэлүүлхэ тухай асуудалнуудта горитой анхаралаа хандуулагдаба.

Энэ талаар Тимлюйн цементын заводой, нарин сэмбын комбинадай, БМДК-гай, Эрхүү—Улаан-Үдэ харгын управлениин, Сэлэнгын, модоной баазын, Хориин районой Анаагай, Кабанскын районой «Щергинский», Захааминай районой «Михайловский» совхозуудай, Бэшүүрэй районой «Победа», Эздын районой «Коммунизм» колхозуудай профсоюзай организацинуудэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулдаг худэлмэри элидхэл соо маргаагдаа. Гэхэтэй хамта, олон предприяти, эмхи зургаан, колхоз болон совхозуудта энэ асуудал хангалтагүйгөөр шиидхэгдэнэ, гэнэ усалhаа hэргылхэ эзэбари болон эрилтэнүүд бэелүүлэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэгдээ. Заарим колективүүдтэ ажал дээрэ гэмтэхэ ябадалай олошорhые элидхэлшэ олон жэшэнүүдээр бариматалаа.

Тоосоото үедэ ажал тухаи хуулинуудай хэр сахигдадаг байhые хинан шалгахэ хэмжэнүүд облпрофсоведэй, обкомуудай, болон ФЗМК-гай зүгhөө ходо абтажа байгаа. Энэ асуудал 1981 оной июнь hарада облпрофсоведэй пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэ hэн. Ажал тухай хуулинуудые зүбөөр баримталдаг байхын тула шалгалта хэгдэдэг, лекци уншагдадаг, заабаринуудай үгтэдэг байhые элидхэлшэ олон жэшэнүүдээр гэршэлээ. Гэхэ зуура, энэ талаар ушардаг дутагдалнууд тушаа дэлгэрэнгы тогтоhон байха юм.

—Ажалшадай hуудал байдал hайжаруулха асуудалда республикын профсоюзай организацинуудай үгhөө анхаралаг саг үргэлжэ хандуулагдаа. Байрын гэрнүүдые, социально-ажаhуудалай объектнүүдые барилгын ябаса ходо хинаhан шалгагдадаг байhан. 200 гаран коллективүүд социальна хүргэлтын комплексно түсэбэй ёhоор энэ худэлмэриие ябуулаа. Үнгэрhэн хоёр жэлэй туршадэ байрын 527 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд, 2070 үхибүүдэй саад, яслинууд, 4826 hурагшадай hураха hургуулинууд бэйшангууд, хэдэн больницанууд ашаглалгада оруулагдаа, —гэжэ нүхэр Чукаев хэлээ.

Хэды хүүрэн хүндэ байдалтай, түбэгтэй ушарал тохёолдодог байбашье, «Бурятавторемонт» нэгэдэлэй, Онохойн модоной, нарин сэмбын комбинадуудай, Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой, Яруунын районой «Комсомольский» совхозой болон хэдэн леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд доторойнгоо арга боломжоор барилгын ехэ худэлмэри бүтээнэ. Гэбэшье энэ шухала хэрэг адли тэгшээр ябуулагданагүй. Профсоюзай олон комитедүүд барилгын асуудалда анхаралаа табинагүй. Тэрэнhээ улам-жалан тоосоото үедэ республикэ дотор байрын 158 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд, 1420 үхибүүдэй байха саад, яслинууд, 2,3 мянган hурагшадай ном үзэхэ hургуулиин байшангууд баригдангүй үлэшөө бшуу.

Профсоюзай комитедүүдэй эдэбхитэй хабаадалгын аша туhаар худалдаа наймаанай, ажаhуудалай хэрэглэмжэ ханга-лгын байдал эли бодо hайжаhан байна гэжэ элидхэл соо тодорхойлогдоо. Тоосоото үедэ эд бараа, тэрэ тоодо ниитын эдэ хоол наймаалга 120 миллион түхэригөөр ехэ болоhон байна. Гүрэнэй болон-эд хэрэглэгшэдэй кооперациин предприятинууд арбадахи табан жэлэй, мүн 1981 оной түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа hэн. Гэхэтэй хамта, энэ худэлмэридэ ушардаг дутагдалнууд, шиидхэгдэгүй асуудалнууд тушаа элидхэлшэ горитой тогтобо. Илангаяа ЛВРЗ-дэ, авиационно заводто, республикын олоh совхозуудта столово олоч болгохо, үргэдхэхэ хэрэг муусе шиидхэгдэнэ гэhэн шүүмжэлэл хэгдэбэ.

Хамhабариин ажахынуудые, хамтын огород, саад эрхилэгые саашадань хүргөөхэ талаар hүүлэй үедэ республика дотор ехэ юумэн хэгдэнэ. Республикын хамhабариин ажахынууд жэл бүри 600 гаран тонно мяха, 14,7 мянган тонно hу абана, 12,5 мянга гаран тонно хартаабха болон овощ суглуулна. Эдэ комбинадай, Тимлюйн асбоцемент хэрэгсэлнүүдэй заводой, «Забайкаллес» нэгэдэлэй хамhабариин ажахынууд ехэ хэмжээнэй продуктнуудые бэлэдхэнэ.

Гэхэтэй хамта, БАМ-ай Буряадай участогай, шэлэй, «Теплоприбор», «Электромашина» заводуудай, Гусиноозерскын ГРЭС-эй хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзай комитедүүд энэ шухала хэрэг шиидхэлгые нобшоруулhаар, хайша хэрэгээр хандаhан зэндаа.

Садоводуудта энэ үедэ 104 гектар газар таhалагдан үгтөө, тиигэжэ дүрбэн коллектив шэнээр эмхидхэгдэбэ. Мүнөө республика дотор хамтын 31 нэгэдэл бии болонхой, эндэ 11,3 мянган айл хамжанхай.

Саашань үгэзэ үргэлжэлүүлхэдээ, элидхэлшэ городуудай болон худөөгэй хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ ханга-лгын, гэр байрын-коммуналь-на предприятинуудай, дулаа болон электрэйн эльшэ дамжуулдаг сетьнүүдэй, автобусой ба трамвайн паркнуудай худэлмэри тушаа тогтоhон байна.

Удаань гүрэнэй социальна страховани хадаа арадай ажабайдал hайжаруулха ябадалда ехэ үүргэ дүүргэдэг байhые онсолоод, республикын профсоюзуудай социальна страхованиин бюджет тоосоото үедэ 60 шахуу процентээр ургажа, мүнөө 76 миллион түхэригтэ хүрөөд байна гэжэ хэлээ. Республикын ажалшадай энхэ элүүрые хамгаалгада hомологдодог мүнгэнэй хэмжээн энэ хугасаада 20,5 процентээр ехэ болоо.

Гүрэнэй социальна страховани эрхилхэ талаар ябуулгадаг худэлмэридэ дутуу дунданууд үшөө үзэгдэhөөр. Арадай ажахын зарим hалбаринуудта хүнүүдэй үбшэлхэ ушер үсөөрнэгүй, элүүржүүлгын худэлмэриин hуна байhые элидхэлшэ жэшээнүүдээр бариматалаа.

Республика дотор ажалшадай бэеэ аргалуулха, амарха газарнуудай тоо улам олошорhон, hэльбэн заhагдаhан байна. Эдэ жэлнүүдтэ Аршаанда санаторно комплекс барилга үргэлжэлүүлэгдээ. Горячинск ба Аршаан курортнуудай хамhабариин ажахынууд нилээд үргэдхэгдөө. Гэбэшье «Байкальский бор» санаториин, Дээдэ-Онгостойн амаралтын гэрэй худэлмэридэ дутагдал олон.

Тоосоото үедэ туризм болон аяншалга саашэдаа хүргэhэн байна гэжэ элидхэл соо тэмдэглэгдээ. Гансахан облпрофсоведэй турбазадэ энэ үедэ 20 мянга гаран хүн амарба. Холо ойрын аяншалгада 30 мянга шэхуу хүн хабаадаа. Түүхэтэ газарнуудаар 300 мянга шахуу хүн зон аяншалhан байна. Туризмын материально-үндэhэ hуури зарим тэды бэхижээ. Энэ хэрэгтэ хоёр жэл соо 627 мянган түхэриг гаргашалагдаа. Гэхэтэй хамта туризм эмхидхэхэ хэрэгтэ олон дутагдалнууд ушарhаар.

Зунай сагта hурагшадай болон багашуулай амаралта эмхидхэхэ талаар республика дотор ехэ юумэн хэгдэжэ байдаг. Нёдондо 400 гаран пионернүүдэй, hурагшадай лагерьнууд худэлөө, тэндэ 46 мянган үхибүүд амарба, Энэмнай 1980 онойхиhоо 2,5 мянган хүнөөр олон болоно гээшэ.

Гэбэшье «Теплоприбор», судна бүтээлгын заводуудай коллективүүд, соёлой, автотранспортын худэлмэрилэгшэдэй, энергетигүүдэй профсоюзай обкомууд пионернүүдэй лагерь байгуулха асуудал шиидхэжэ шадаагүй байhаар.

—Шэнэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ зорилго шиидхэлгэдэ профсоюз шухала үүргэ дүүргэхэ үялгатай. Хүнүүдые коммунис үзэл бодолтойгоор, hайн hайхан hэшхэл сэдьхэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй ажалай болон политическэ эдэбхиие хүргөөхэ хэрэгтэ тэрэ бүхы ажал ябуулгаяа зорюулха ёhотой, — гэжэ нүхэр Чукаев онсолон тэмдэглэбэ.

«Үзэл сурталай, политико-хүмүүжүүлгын худэлмэриие са

ПРОФСОЮЗУУДАЙ ОБЛАСТНОЙ XVI КОНФЕРЕНЦИ

ҮЙЛЭДБЭРИИН АШАГ ҮРЭ ДЭЭШЭЛУУЛЭЕ!

ЭЛИДХЭЛ ТУШААА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Тоосоото элидхэлнүүдые үүсшэн хэлсэлгын эхилхэдэ эгээн түрүүлэн эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэриин эгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **А. П. Кихней** үгэ ababa.

—КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ правительствын заабаринуудые бэелүүлэн, эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэриин эгшэдэй профсоюзай обком профсоюзай комитедүүдтэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй гамта ажалшадай һуудал байдал һайжаруулха, ажаллахада таарамжатай эрхэ нүхэсэл тогтоохо, хүнүүдэй гэмэлтэхэ, усал эмоулда оролгые эрид үсөөрүүлхэ, хүдэлжэ байгаа предприятинуудые шэнэдхэн хубилгаха, үйлэдбэридэ шэнэ техникэ болон технологи нэбтэрүүлхэ талаар хэмжээнүүдые абаһан байна,—гэжэ тэрэ үгынгөө эхинда тэмдэглээ.

Хоёр жэлэй туршада эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудта 846 шэнэ тухеэрэлгэнүүд, оньһожоруулагдамал 8 поточно, автомат лини тодхогдоһон, вентиляционно 10 тухеэрэлгэ шэнэдхэн зааһабарилагдаһан байна. Энэ үедэ Гусиноозёрскдо, Улаан-Удэдэ һүнэй, Сэлэнгын баһ баргажанай загана үсхэбэрилгын заводууд ашаглалгада оруулагдаа.

Гэхэтэй хамта эдеэ хоолой промышленностиин зарим һалбаринуудай байдал мүнөө үе сагай эрилтэдэ зохимор бэшэ. Усал аюулнууд, ажал дээрэ гэмэлтэхэ ушар тохёолдоно, ажалай үдэрые хүсэд дүүрэн хэрэглэхэгүй, сагаа миин гээхэ ябадалнууд үзэгдэнөөр. Зарим предприятинууд хуушарһан, ажаллахада ехэ таарамжагүй, уйтан, вентиляци муутай байдалтай. Олон газарнуудта хүдэлмэришэдэй хубсаһаяа һэлгэхэ, бэеэ угаахе, амарха, эдеэ хоол бариха таһалганууд байхагүй. Эдэхэн тушаа үгэ хэлэгшэ горитой гоотоһон, эдеэ асуудалнуудые эргэшатайгаар шиидхэхэ хэрэхэтэ туһалалсаха тухай профсоюзай областной советдэ хандаба.

Үгынгөө эсэстэ тэрэ облпрофсоведэй тоосоото үедэ ябуулһан хүдэлмэриие хангалтатай гэжэ тоолохые дурадхаа.

БАМ-ай барилгашадай түлөөлэгшэдэй нэгэн 53-дахи мостотрядэй бригадир **А. А. Рубцовто** үгэ үгтэбэ.

—Холын хойто зүгэй Буряадай участогтахи түмэр замай барилга эхилһээр долоон жэл болобо. Энэ үедэ нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Би өөрөө *«Эстониин комсомолец»* комсомолшуудэй отрядай гэшүүн боложо, 1975 ондо ерэһэн. 53-дахи мостоотрядта хүдэлнэб. Маһай отрядай коллектив эдэ жэлнүүдэ Тазы-Уоян, Нижнеангарск—Хойто-Муйск гэжэ авто-харгынууд дээрэ дүшэ гаран хүүрэг, мүн Дабаанһаа Янчуй хүрэтэр түмэр замай 30 гаран хүүрэг бариһан байна, — гэбэ.

БАМ-ай барилгашад 1400 гаран километр түмэр замай, авто-харгын табигдаха, ехэ хүсэтэй электрын элшэ дамжуулха линиин татагдаха самсаал сабшаһан, сэбэрлэһэн, 500 километр автомобилиин харгы бариһан, 15 поселок бодхоохон байна. Мүнөө үе сагай гайхамшаг барилга дээрэ 50 мянган хүн хүдэлнэ.

Саашань тэмдэглэхэдээ, нухэр Рубцов БАМ-ай барилгашадай түйлаһан ехэ амжалта түшаа тогтоо. Түбхын түрүүндэ тоннель малтагшадай ажалай габьяае онсолон тэмдэглээ. Тэрэшэлэн хүүрэг бариглашадай габшагай хүдэлмэриие олон жэшээнүүдээр тодорхойлон харуулба. Ленинскэ комсомолой шангай лауреат А. Бондарийн бригада рельс табидаг. Тэрэнэй даадаг коллектив 18 часай туршада 4,3 километр рельс табижа, үзэгдөөгүй ехэ амжалта түйлаһаниие тэрэ магтан дурдаба.

БАМ-ай барилга үшөө хурдан түргэнөөр хэгдэжэ боломорр байна. Гэбэшэ түбэг татамаар элдэб ушарнуудай тохёолдодог байһые элишэлэн хэлээ. Тимлюйн цементын болон түмэр хүүрэгнүүдэй хэрэгсэлнүүдэй заводууд, «Забайкаллес» нэгэдэл энэ барилгада хэрэгтэй зүйлнүүдые саг соонь эльгээжэ шаданагүй, хүүрэг баригшедей хүдэлмэридэ һаад ушарууллна.

Удаань үгэ хэлэгшэ кадрнуудые тогтонижоруулха тухай эрдэмүүдые, саад болон ясли хэрэгтэй соонь бариха асуудалда анхаралаа хандуулһан байна.

Хүн бүхэндэ шанга эрилтэ табиха, харюусалгынь шангадхаха, зан заншалай талаар хүмүүжүүлхэ асуудалда Улаан-Удын нарин сэмбын комбинадай директор, Социалис Ажалай Герой **К. П. Альцман** конференци дээрэ хэлэһэн үгээ зорюулба. Түбхын түрүүндэ ажалша хүн тушаа халуун анхаралаа хандуулха, тэрэнэй ажаһуухада, ажаллахада таатай зохид эрхэ нүхэсэл байгуулха, бэеынь ходо энхэ эдеэ ябахын тула саг үргэлжын анхарал табиха шухала байһые онсолоо. Энэ талаар предприят

Дүлэтэ эжэлнүүдэй баатарнууд

НАЯ НАҺАТЫН ХӨӨРӨӨНҺӨӨ

Манай Хушуун-Үзүүр нютагта 84 наһатай Самбу Санжиевич Бадмаев гэжэ алдартай үбгэжөөл ажаһуудаг юм. Энэ хүн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хоёр жэл шахуу хабдааһан намтартай. Тэрээнтэй һая уулзажа, ямар газар, оронуудаар дайлалдаһан тухайнь һонирхоһон байнабди.

— Тэрэ гэһээр олохон жэл үнгэршэбэ гэшэ ааб даа,—гэжэ буурал үбгэжөөл хөөрөөгөө эхилбэ. —Ябаһан газар оронууд, гаталһан гол мүрэнүүд олон юм аабза. Тоэд мүнөө болоод байхада, тэрэ муухай үйлэ хэрэг, дайн дажар гэшэ дахинаал бү болоһой даа гэжэ һанагдана. Тэрээнһээ муухай юумэн түби дэлхэйдэ үгы гэшэ. 1942 ондо фронтдо дутэлжэ ябахадаа, дайнай аюулай мүр сараае хараа һэмди. Галдуулшаһан тосхонууд, һандарһан хото городууд, дүрэһэн, бутарһан танк, автомашина болон сэрэгэй бүсад хэрэгсэлнүүдые хаража ябахадаа, нюдэмнай далтиржа, амиды мэндэ орон нютагаа бусахамнайшье асуудалтан байһан ааб даа. Тоэд бүхы юумэндэ һурагдадаг, дадагдадаг юм байна. Хөөр жэл шахуу фронт дээрэ ябааб, дайлалдааб, үзэхые үзөө, хараааб. Юрэдөө, дайн бү болоһой, хүн зондо дахинаа бү үзэгдэһэй гэжэ ходо һанадагби, — гээд, һанаата болон һуугаа һэн.

Самбу Бадмаев 1942 оной март һарада албанда абтажа, 1943 оной июнь хүрэтэр Астрахань хотодо алба хэһэн байна. Июнь һарада гвардиин стрелково 228-даха полкдо орожо, пушканнуудые морёор шэрэдэг ездовой болоһон. Тэрэ полкдоо дайнай дүүрэтэр ябажа, 1-дэхи ба 2-дохи Украинска фронтнуудта дайлалдажа. Украинын, Польшын, Югославиин болон Чехословакиин газар дээгүүр ябажа, Прага, Белград хотонуудыень сүлөөлэлсэһэн байха юм.

— Дайндашни элдэб ушар болодог юм даа, — гэжэ Самбу Санжиевич саашань хөөрэбэ. — Карабин гү, али автомат барiад, ябаган сэрэгшэдтэй хамта дайнда орохош. Пулемедооршье буудаха ушар үзэгдөө. Нэгэтэ 76 миллиметрэй пушка шэрэдэ, түрүү позиции руу гүйлгэлдэжэ ябабабди. Дайсанай снарядууд хажуугаараа, дүнгэ эхилһээр арбан зургаадахи жэлэйнгээ шарай харанхай. Тэрэ арбадахи табан жэлэй түсэбтэ даабариха дүрбэн жэлэй туршада дүүргэһэн байна. Арбадахи табан жэлэй ударнигай хүндэдэ хүртэһэн Ермошкина мүнөө байгша оной февраль һарын түсэбөөр ажаллажа ябана. Бусад хүдэлмэришэд соohоо П. И. Зарубина, М. С. Мещерякова, Л. Д. Поветкина, Г. В. Зуева, Т. С. Сиденова болон бусад үнэн сэхэ ажалаараа коллективэйнгээ дунда мэдэжэ болоhоор үнинэй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фабрикын түрүүшүүл Л. Д. Юрченко, А. Е. Григоренко, Л. В. Ветошникова, Ф. И. Зарубина.

М. СУТУРИНАЙ фототекст.

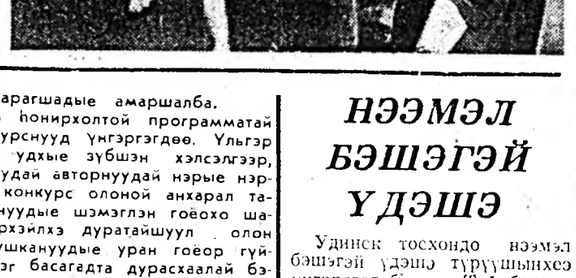

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ЗАЛУУШУУЛАЙ ЗАЛИ

Сергей Ефимов «Буряадай комсомолец» отрядай бүрдэлдэ Байгал-Амарай түмэр зам барилсахаар мордоhон юм. Мүнөө тэрэнэй ударидадаг комсомол-залуушуулай бригада модо отолхо хүдэлмэреэ эрхимээр ябуулна. Сергей эмхидхэлшын ульһа шадабаритай, хүдэлмэришэ хүдэр хүн болоно. Тиимэһээл коллективэйнгээ гэшүүдэй дунда хүндэтэй болоhой.

Тус бригада барилга-хабсаралгын 670-даха поездын эрхим бригадануудай тоодо орохоhоо гадна, «Нижнеангарсктрансстрой» трест соогоо алдаршаһаар үнинэй. Ажалдаа хэды бэрхэшээлэй ушарбашье, дутуу дунданнуудай дайралдабашье, залуу модошод урма зоригоо хухарангүй хүдэлнэ. Заримдаа хэдэн арбаад хоногоор һуурин тосхонhоо холо байха баатай болодог. Шадамар бэрхэ Сергей Ефимовэй ударидалга доро хүдэлдэг тула эдэнэрнай туйлаһан амжалтануудаа арьбадхана бшуу.

Габшагай ажалайнгаа түлөө тус бригада ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байна.

А. ЦЫРЕНОВ.

Баунтын район.

МАГТААЛТАЙ МЭРГЭЖЭЛТЭ

Галина Ринчинова Баргажанай районой ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадта хоёр жэлэй саана хүдэлжэ эхилһэн юм. Тэрэ богонихон болзорто хүдэлмэриингөө онол аргые олоо гэбэл алдуугүй. Юуб гэхэдэ, мүнөө һайн шанартайгаар, хараалагдаһан болзор соонь даабаряа дүүргэдэг.

Залуу мэргэжэлтые һурган хүмүүжүүлhэн дүй дуршэл ехэтэй оёдолшон, бригадир А. И. Шелковникова комсомол басаганай ажал хэрэгүүдые магтадаг юм. Галина үйлэдбэриин түрүүшүүлэй тоодо орохоhоо гадна ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсадаг.

ВЛКСМ-эй XIX съездые угтуулан, цехэй залуу хүдэлмэрилэгшэд дээшэлүүлэгдэhэн социалис улята абанхай. Комбинадай комсомолой комитедэй секретарь Раиса Трескина түрүүтэй ниитын эдэбхитэй социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ талаар оролдолго гаргана. Энэ хэрэгтэ залуу оёдолшон Галина Ринчиновагай хубита бии.

В. ЭДИНГ.

Валенка дарадаг Улаан-Удын фабрикын коллектив үнгэрэгшэ жэлдэ продукци худалдаха жэлэйнгээ түсэб 100,6 процент дүүргэhэн байна. Эдэ үдэрнүүдтэ социалис мүрысөөндэ оролсоhон эдэнэр байгша оной түсэбые болзорhоонь урид дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 500 паар валенка дараха гү, али арбан мянган түхэриг ийгэ продукци гаргаха уялга абанхай.

Фабрикын коллективэй дунда үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхаһан түрүүшүүл олон юм. Тэдэнэй дундаһаа «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто, «Ажалдаа шалгарhанай түлөө» медаляар шагнагдаһан А. Н. Ермошкина үндэр бүтээсэтэ ажалаараа онсо шалгарна. Анастасия Николаевна тус фабрикада хүдэлжэ эхилhээр арбан зургаадахи жэлэйнгээ шарай харанхай. Тэрэ арбадахи табан жэлэй түсэбтэ даабариха дүрбэн жэлэй туршада дүүргэhэн байна. Арбадахи табан жэлэй ударнигай хүндэдэ хүртэhэн Ермошкина мүнөө байгша оной февраль һарын түсэбөөр ажаллажа ябана. Бусад хүдэлмэришэд соohоо П. И. Зарубина, М. С. Мещерякова, Л. Д. Поветкина, Г. В. Зуева, Т. С. Сиденова болон бусад үнэн сэхэ ажалаараа коллективэйнгээ дунда мэдэжэ болоhоор үнинэй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фабрикын түрүүшүүл Л. Д. Юрченко, А. Е. Григоренко, Л. В. Ветошникова, Ф. И. Зарубина.

М. СУТУРИНАЙ фототекст.

Прибайкалиин райондо:

ҮЛЬГЭР ДАЛАЙН УДХААР

Сэлэнгын модоной баазын залуу хүдэлмэришэд «Үбэлэй угалануудаг» гэhэн үдэшэ эмхидхэбэ. Тус предприятида бухгалтераар хүдэлдэг Любовь Алексеева, Ильинкын соёлой байшангай методист Наталья Гросс гэгшэд үгэ залган, уран гоё шүлэгүүдээр сугларагшадые амаршалба.

Энэ үдэшэ һонирхолтой программматай байгаа. Конкурснууд үнгэргэгдөө. Үльгэр онтохонуудай удхые зубшэн хэлсэлгээр, эдэ зохеолнуудай авторнуудай нэрые нэрлэхэ талаар конкурс олоной анхарал татаа. Хасуурнуудые шэмэглэн гоёохо шадабаряа элирхэйлхэ дуратайшуул олон байгаа. Частушканнуудые уран гоёор гүйсэдхэhэн бүлэг басагадта дурасхаалай бэлэгүүд барюулагдаа. Ород арадай дуу, хатарнууд орой болотор замхаагүй.

ТҮРЭЛХИД—УНИВЕРСИТЕДЭЙ ШАГНАГШАД

Комын дунда һүргуулида педагогическа эрдэмэй университет эрхим һайнаар хүдэлдэг. Һүргуулинин багша М. К. Чинакова тус университедэй хүдэлмэриие хүтэлбэрилдэг юм.

Тусхай түсэбынь мүнөө үеын һүргуулиин эрилтэнүүдтэ таарамаар табигдана. «Һүргуули хадаа һурагшадые коммунис ёноор һурахаар, ажаллахаар, ажаһуухаар һургаха зэргэтэй» гэhэн уряа доро эллжээтэ хэшээл үнгэргэдөө.

Удаань эхин, ахалагша классуудай һурагшадай түрэлхид хоёр бүлэг болон хубаараад, элидхэлнүүдые шагнаа. Багшанар А. Н. Александрова, Л. Д. Баженова, тус һүргуулиин директор Н. А. Корнаков гэгшэд таарамжатай баримтануудые дурдан, үнэншэмэ зохид хөөрэлдөө хэhэн байна. Энэ хэшээлдэ дүн хамта 132 түрэлхид хабаадалсаа.

Н. ТЕСЛЕНКО.

НЭЭМЭЛ БЭШЭГЭЙ ҮДЭШЭ

Удинск тосхондо нээмэл бэшэгэй үдэшэ түрүүшынхээ үнгэргэгдэбэ. Тайлбарилбал, нютагай хүн зоной бэшэгээр эльгээhэн асуудалнуудта районой, ажахын хүтэлбэрилэгшэд харюу үгэжэ, дэлгэрэнгы хөөрэлдөө хээ. Нэн түрүүн Удын совхозой түбтэ тусхай соносхол үлгэгдэжэ, бэшэгүүдые хэхэ хайрсаг тодхогдоhон байгаа.

Нээмэл бэшэгэй үдэшые партиин Хорин рашкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев нээжэ, нимэ үдэшэнүүдые заншалта болгохо тухай тэмдэглэбэ. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, ажахын удха шанартай асуудалнуудта хүтэлбэрилхы тушаалтад харюусаа. Жэшээлхэдэ, Баруун-Хасууртайн һүүаалинин фермын хүдэлмэрилэгшэд малай байра арилгахада хэрэгтэй транспортёр тодхогдохо ёлотой гэhэн эрилтэ табла. Совхозой ажалшадай гэр байрые заһабарилха, үhэ заһаха пункт нээхэ гэхэ мэтэ дурадхал, һанамжануудта совхозой парткомой секретарь Н. Д. Ламханов, «Бурятсельхозмонтаж» трестын ПМК-гай начальник Н. И. Куприянов, худалдаа наймаанай талаар райпогой түрүүлэгшэй орлогшо В. В. Гнеушев, КБО-гой директор В. В. Фёдоров ба бусад тоо харюу үгөө. Районой прокурор М. Д. Дондуков удэшын түгэсхэлдэ үгэ хэлэhэн байна.

Б. ХАНДАРХАЕВ.

О ХҮРШЭНЭРЭЙ ЗҮЖЭГ НААДАН О

«Мир» колхозой соёлой байшанда хүн зон олоороо сугларжа, сүлөө сагаа хүхюун сэнгүүгээр үнэргэбэ. Шалгагаанинь гэхэдэ, эдэ нэртэ «ха дүү Монголой Арадай Республикын Сэлэнгын» аймагай модо үйлэдбэрилгын комбинадай уран һайханай бүлгэмэй артистнууд ерэжэ, һонирхолтой концерт харуулба ха юм.

Айлшад ород, буряад, казах, монгол арадуудай дуу, хүгжэм зэдэлүүлжэ, сугларагшадые ехэтэ баясуулба. Концертын һүүлээр Сүхэ-Баатар тухай уран һайханай фильм харуулагдаа.

Аха дүү ороной артистнууд Дээдэ-Бурэалтайн клубта ошожо, мүн концерт табиhан байна.

Д. БАДМАЕВ.

Зэдын район.

ПЕНСИОНЕРНҮҮДЭЙ ТУҺАЛАМЖА

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гурбадахи бригадада хониной байра баригдажа дүүрэн гүйцэдэлэhэн аад, орхигдошоохо юм. Урдандаа Горхоной лесопромхоздо хүдэлдэг, мүнөө пенсидэ гарахан үбгэжөөлнүүд В. Л. Кригер, Л. П. Голупко, барилгашадай бригадир И. И. Лозинский гэгшэд тэрэ барилгые үргэлжэлүүлhэн байна.

Богони сагай хугасаада эдэнэр тус байрые бэлэн болгожо, һаяхан ашаглалгада тушааба. Ажахын Ехэ-Тала гэжэ нютагта бодхоогдоhон энэ байрада хонишон Даниловтан гэр бүлөөрөө нүүжэ ошоод, мүнөө 590 толгой тулгэнүүдые харуулжа эхилбэ.

Р-Д. ШИРАБОН.

Загарайн район.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Январиин 25-наа 31 хүртэтэр

ПОНЕДЕЛЬНИК, 25.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Гиперболоид инженера Гарина» — үхибүүдтэ зорюулагдаhан уран һайханай фильм. 12.25 — Шэнэ һонин. 15.10. — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Годы, равные векам» — баримтата фильм. 16.25 — «Эжын һургуули». 16.55 — «Мэдэ, шэдэ» — эдир технигүүдтэ зорюулагдаhан дамжуулга.

Улаан-Удэ. 17.40 — «Элүүр энхэ байлга» — тележурнал (буряадаар). 18.00 — Шэнэ һонин. 18.10 — «Манай партийна ажал хэрэгүүд». «Хүн бүхэндэ — экономическа эрдэм мэдэсэ». 18.40 — «Спортын һонин».

Орбита. 18.50 — «Бултадаа эбтэй эетэй бүлэ». 19.20 — «Алёнкин цыплёнок» — мультфильм. 19.30 — 19.45 — Забһарлалга. 19.45 — Хадаһаа санаар һолжоролгоор дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн. Эрэшүүл. Швейцариһаа дамжуулагдаха. 20.10— «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» Промышленна барилга дээрэхи бригадна подряд. 20.40 — «Семнадцать мгновений весны» (9-дэхи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — Эстрадын программэ. 23.15— — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.30 — Ороной телевизионно студинуудай баримтата фильмүүдэй программэ.

НИИТЭ-СОЮЗНА ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «АБВГДейка...». 13-30 — Хүгжэм. 4-дэхи класс. «СССР-эй арадуудай хүгжэм». 14.00 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». Партийна организаци ба партийна литература. 14.50 — «Совет уран зурагай искусство». Манай ажал — нэрэ хүндын хэрэг. 15.20 — «Экран—багшада». Физикэ. 9-дэхи класс. «Электролиз». 15.50 — Түүхэ. 4-дэхи класс. «Эдэ үдэрнүүдэй алдар соло залиргагүй». Граждан дайнай геройнууд. 16.20 — Монументальна уран бүтээлнүүдые нэбтэрүүлгын ленинскэ түсэб». 16.50—Шэнэ һонин.

Улаан-Удэ. 17.00 — Буряадай арадай поэт Н. Дамдиновай шүлэгүүдые РСФСР-эй вын габьяата ажал яб Ф. Сахиров уншаха. Соносхолнууд.

Орбита. 17.40 — Абаси дуулаха (Бант 17.50 — «Ажабайдалай — телевизионно ба фильм.

Улаан-Удэ. 18.50 — тэ забһарлалга.

Орбита. 19.00 — Шэнэ 19.20 — «Есть под Ле дом Тарасово» — эрдэ гэрүүлгын фильм. 19. «Советскэ Союзда алб нэб!» 20.30 — «Амгалан согты, багашуул!». Шэдит ран. 20.45—А. Скрябин. метэй». Хоор болон тэй хамта фортепиано гүйсэдхэгдэхэ поэмэ. 21. Теннисээр командаараа пын түрүү һуури эзэлж лөө мүрысөөн. СССР-эй ляндиин суглуулагдамал мандануud наадаха. 22. «Время». 22.35 — «Фа Фарятьева» — телеви уран һайханай фильмын ерэ (1-дэхи сери).

ВТОРНИК, 26

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Уран шүлэг». Назым Хикмет. 10.45 — «СССР-эй арадуудай хүгжэмтэ аман зохёол» — концерт. 11.25 — «Семнадцать мгновений весны» (9-дахи сери). 12.45 — Шэнэ һонин. 15.10— Дамжуулгын программа. 15.15 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд» — баримтата фильмүүдэй программа. 16.30 — «Москвагай һэлмэ» гэжэ фехтованяар уласхоорондын мүрысөөн.

Улаан-Удэ. 17.15 — Буряадай гүрэнэй хүдөө ажахын институдай эмхидхэгдэн байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан дамжуулга. 17.55 — «Байгал» (буряадаар).

Орбита. 18.30 — К. Тренев. «Любовь Яровая». 19.15 — «Хүхюун нотохонууд». 19.30 — 19.45 — Забһарлалга. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Хүн ба хуули». 20.30 — «Мелодии старой мельницы» — фильм-концерт. 20.50 — «Семнадцать мгновений весны» (10-дахи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — «Юун? Хаана? Хэзээ?» — телевизионно викторина. 24.00— «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 00.15 — Волейболоор СССР-эй чемпионат. Эхэнэрнүүд. «Уралочка» — «Динамо» (Москва).

НИИТЭ—СОЮЗНА ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Шатарай һүргуули». 13.30 — «Совет гүрэнэй ба эрхэнүүдэй үндэhэ һуури». 8-дахи класс. «Ажаллаха эрхэ». (Ажалай договор ба ажалай жааг журам). 14.00 — Лев Толстой. «Живой труп». 14.45 — Дж. Г. Байрон. «Ажабайдалай ба ажал ябуулгын хуудаһанууд». 15.15 — «Экран — багшада». Түүхэ. 8-дахи класс. «Декабристнуудай восстани». 15.45 — Географи. 5-дахи класс. «Гол мүрэнүүд ба нуурнууд». 16.15— Ботаника. 5-дахи класс. «Набшаһанай удха шанэр». 16.35— «Сэнхир нуур Шик.а» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.50 — Шэнэ һонин.

Улаан-Удэ. 17.00 — Соносхолнууд.

Орбита. 17.15 — Инди циональна һайндэртэ — публикын үдэртэ. Кинопр ма. 17.45 Индиин уран най булгэмүүдэй конце

Улаан-Удэ. 18.30 — орон-82» (буряадаар). оной январиин 14-нэй рамма дабтагдаха).

Орбита. 19.00 — Шэнэ 19.20 — «Мужская раб баримтата фильм. 19. «Хүдөөгэй ажал хэрэ 20.30 — «Амгалан нойр багашуул!» Шэдитэ 20.45 — Улаасхоорондын нин. 21.30 — «Зүрхэ лэйшни баяраар халихад хүгжэмтэ программа. 2 «Фанзатия Фарятьева» левизионно уран һа фильм (2-дохи сери).

СРЕДА, 27

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Дивногория» — телевизионно баримтата фильм. 10.25 — «Когда сбывается мечта» — фильм-концерт. 11.20 — «Семнадцать мгновений весны» (10-дахи сери). 12.30— Шэнэ һонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Ниитэ нэгэн бүлэ дотор» — СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 16.20 — Ород хэлэн.

Улаан-Удэ. 16.50 — «Байгал».

Орбита. 17.20 — «Багшада— хүгжэмэй хэшээл». 18.35 — «Иимэ һургуулинууд мартагдадаггүй» 19.05 — «Шахтерой аялга дуунууд» — эрэшүүлэй ансамблиин концерт. 19.30 — 19.45 — Забһарлалга. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Бидэ БАМ баринабди». Ния тосхон. 20.45 — Валентин Катаев. «Ажал ябуулгын хуудаһанууд». Түрэhөөр 85 жэлэй ойдо. 22.00 — «Время». 22.35 — Союзуудай байшангай Колонно зал соо искусствын уран бэлигтэнэй концерт. 23.45—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Крылья Советов». Забһарлалгынь үедэ. 00.20 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

НИИТЭ—СОЮЗНА ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Таанадта, түрэлхид». 13.30 — А. М. Горький. «Үхибүүн наhан». 6-дахи класс. 14.00 — А. П. Чеховэй театр. 15.00 — «Всходы» — телевизионно баримтата фильм. 15.35 — «Манай университет». 16.20 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүдэй программа.

Орбита. 16.50 — «Дохёгоо үгэгты, горнистнууд!»

Улаан-Удэ. 17.00 — «Хүгжэм —шинии хани» —үхибүүдтэ зорюулагдаhан дамжуулга. 17.50 — Соносхолнууд. 18.00 — Буряадай оперно т дуушадай концерт. 18 «Таанадта, агитаторнууд лон политинформаторну 18.50 — Хүгжэмтэ забһар

Орбита. 19.00 — Шэнэ нин. 19.20 — «Год жи телевизионно баримтата 19.45 —«Горизонт» — шуулые хуули ёно мэдэ хүмүүжүүлхэ тухай дамжуулга). 20.30—«Ал нойрсогты, багашуул!». Шэд экран. 20.45—«Экспе за...» — эрдэм дэлг гын фильм. 21.05 — сибо за нелетную — фильм-концерт». 22 «Время». 22.35 — «Ч пантера» — уран һа фильм (ГДР).

ЧЕТВЕРГ, 28

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «А. Майбородын дуунууд» —фильм-концерт. 10.45 — «Дохёгоо үгэгты, горнистнууд!». 11.15 —«Киногоор аяншалгын клуб». 12.15 —Үйлэдбэрийн гимнастика. 12.45 — Шэнэ һонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 —«Доброе имя» — телевизионно баримтата фильм. 16.05—В. Шекспир» (1-дэхи дамжуулга). 16.50 — Скрипачнуудай «Кантилена» ансамблиин концерт. ВЭФ заводой соёлой ордон соohоо дамжуулга.

Улаан-Удэ. 17.25 —«Байгал». 17.55 —«Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 18.10— «Арадай хиналтын экран».

Орбита. 18.40 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет. Олониитэдэ зорюулагдаhан соёл 19.15 — «Зураг бүхэндэнь — наран». 19.30 — 19.45 — Забһарлалга. 19.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (М) — СКА (Хабаровск) (2-дохи тайм). 22.00—«Время». 20.55 — «Семнадцать мгновений весны» (11-дэхи сери). 22.35 — «Эрдэм наукын һонин». Академик Г. Н. Кржижановскийн түрэhөөр 110 жэлэй ойдо. 23.20 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.35 — Концерт.

НИИТЭ-СОЮЗНА ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Эжын һургуули». 13.30 — «Совет уран зурагай искусство». Манай ажал — нэрэ хүндын хэрэг. 15.20 — «Экран—багшада». Физикэ. 9-дэхи класс. «Электролиз». 15.50 — Түүхэ. 4-дэхи класс. «Эдэ үдэрнүүдэй алдар соло залиргагүй». Граждан дайнай геройнууд. 16.20 — Монументальна уран бүтээлнүүдые нэбтэрүүлгын ленинскэ түсэб». 16.50—Шэнэ һонин.

Улаан-Удэ. 17.00 — Буряадай арадай поэт Н. Дамдиновай шүлэгүүдые РСФСР-эй вын хамта фортепиано гүйсэдхэгдэхэ поэмэ. 21. Теннисээр командаараа пын түрүү һуури эзэлж лөө мүрысөөн. СССР-эй ляндиин суглуулагдамал мандануud наадаха. 22. «Время». 22.35 — «Фа Фарятьева» — телеви уран һайханай фильмын ерэ (1-дэхи сери).

Орбита. 17.15 — Инди циональна һайндэртэ — публикын үдэртэ. Кинопр ма. 17.45 Индиин уран най булгэмүүдэй конце

Улаан-Удэ. 18.30 — орон-82» (буряадаар). оной январиин 14-нэй рамма дабтагдаха).

Орбита. 19.00 — Шэнэ 19.20 — «Мужская раб баримтата фильм. 19. «Хүдөөгэй ажал хэрэ 20.30 — «Амгалан нойр багашуул!» Шэдитэ 20.45 — Улаасхоорондын нин. 21.30 — «Зүрхэ лэйшни баяраар халихад хүгжэмтэ программа. 2 «Фанзатия Фарятьева» левизионно уран һа фильм (2-дохи сери).

ПЯТНИЦА, 29

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Убэлэй аялганууд» — олондо мэдээжэ классическэ хүгжэмэй концерт. 10.30 —«Континент без границ» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.50 — «Семнадцать мгновений весны» (11-дахи сери). 12.50 — Шэнэ һонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Физкультура ба спорт — бүгэдэндэ». 16.20 — «В. Шекспир» (2-дохи дамжуулга).

Улаан-Удэ. 17.10 — «Дуу хүгжэмтэй уулзалга» гэhэн дамжуулга (буряадаар). 17.40 — «Байгал». 18.10 — «Тэжээл — бүгэдын хэрэг» гэhэн дамжуулга.

Орбита. 18.30—«Онтохондо айлшаар». «Последний лепесток» —мультфильм. 19.15 — «Мал ажал — габшагай ажал». Краснодарай хизаарта мяха ехээр үйлэдбэрилхэ арга нөөсэнүүд тухай. 19.30 — 1945 —Забһарлалга. 19.45 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Совет дуунай концерт». 20.20 — «Хани харилсаан» —тележурнал. 20.50 — «Семнадцать мгновений весны» (12-дохи сери). 22.00 — 22.35 — «Кинопанорама». 00.10 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 00.25 — «Гадаадын эстрадын аялга дуунууд».

НИИТЭ-СОЮЗНА ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Чукотка» — эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 13.30 — В. Г. Короленко. «Дети подземелья». 5-дахи класс. 14.00 — «Саяан-дахи наранай обсерватори». 14.50 — «Монументальна уран бүтээлнүүдые нэбтэрүүлгын ленинскэ түсэб». 15.10 — «Экран — багшада». Түүхэ. 9-дэхи класс. «Ленин — Октябриин вождь». 15.40 — «Булад яажа хатуужаб?» Н. Островскийн ажабайдалай ба ажал ябуулгын хуудаһанууд. 16.30 —«Гол Ботаническа» — эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 16.50 —Шэнэ һонин.

Улаан-Удэ. 17.00 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

Орбита. 17.10 —«Молдагүрэнэй филармониин кодия» ансамблиин ко 17.40 — Баримтата ф 18.00 — «Москва бэ м гайхид».

Улаан-Удэ. 18.30 — «Б журналай хуудаһануудаа

Орбита. 19.00 — Шэнэ нин. 19.20 —«Горизонт» луушуулые хуули ёно мэ гэзр хүмүүжүүлхэ тухай дахи дамжуулга). 20.30— галан нойрсогты, багаш Шэдитэ экран. 20.45— гоор аяншалгын клуб». —Хадаһаа санаар һолж гоор дэлхэйн чемпионат стриһаа дамжуулагдаха. — «Время». 22.35—«Ле гастроли»—телевизионно һайханай фильм.

СУББОТО, 30

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Хэрбээ элүүр энхэ ябаха гэбэл...». Физкультурнигуудта—заабари зубшэлнүүд. 10.00 — «АБВГДейка...». 10.30—«Һайн эд бараа элбэг ехээр». 11.00— «Спортлотогой» 5-дахи тираж. 11.05—«Таанадта, түрэлхид!». 11.35—«Семнадцать мгновений весны» (12-дохи сери). 12.40 —СССР-эй арадай артистка Н. Ткэченкын концерт.

Улаан-Удэ. 13.00 — «Орондоо туhалнебди»—һурагшадта зорюулагдаhан дамжуулга. 13.30 —Шэнэ һонин. 13.40—«Соёлой һонин» (буряадаар).

Орбита. 14.10 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 15.10 —«Твардовскийн гэр»—телевизионно баримтата фильм. 16.15 —Волейболоор СССР-эй чемпионат. Эхэнэрнүүд. «Автомобилист» (Тешкент)—ТТУ. (Ленинград). 16.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 17.00 — «Хоёр онтохон»—мультфильм. 17.15—Политическэ шэнжэлэгшэ В. П. Бекетовэй хөөрөөн». 18.00—«Дуун, романс, вальс». РСФСР-эй арадай артистка О. Воронецэй концерт. 18.30 — «9-дэхи студи». 19.30—19.45— Забһарлалга. 19.45—Москвагай Н. В. Гоголийн нэрэмжэтэ театрта табигдаhан «Старым казачьим способом» гэжэ фильмзүжэгэй премьерэ. 22.00—«Время». 22.35—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Трактор» (Челябинск)—ЦСКА. Дүүрэхэдэнь 00.20—Шэнэ һонин.

НИИТЭ-СОЮЗНА ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Удэ. 11.35—Буряадай гүрэнэй «Байгал» гэжэ дуу, хатарай ансамблиин 40 жэлэй ойдо. 12.20—«Зүүн Сибирь»— киножурнал. 12.30—«Манай айлшан».

Орбита. 13.00 — «Хүн. Газар. Юртэмсэ». 13.45—П. Чайковскийн фортепиано дээрэ наадагдаха зохёолнууд.

Улаан-Удэ. 14.10— Үхибүүдтэ зорюулагдаhан мультфильмнүүд.

Орбита. 15.15— Дамжуулгын программа. 15.20 — Гр ССР-эй телевидениин про ма. 16.05—Уянгата ко 16.30—«Илагшад». Фро ханинарай клуб». Түмэр сэрэгүүдэй ветерануудай залга. 18.00—«Шэнэ фильмнүүд тухай». 18.45 вет дуунай концерт. 19. «Разлученные» — мультф 19.45—Уласхоорндын лэл. 20.00—Хүгжэмтэ 20.30—«Амгалан нойрсогт гашуул!» «Умка»—мультф 20.45—«Эрмитаж». Рембр (9-дэхи фильм). 21.15—«З энхэ байлга»—эрдэм д руулгын программа. 22 «Время». 22.35—«Дорога телевизионно уран һай фильм.

ВОСКРЕСЕНИ, 31

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.45 — «Будильник». 9.15 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 11.15—«Элүүр энхэ байлга»—эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 12.00 —«Үглөөнэй почто»—хүгжэмтэ программа. 12.30—«Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 13.30—«Любовь Петровна Орлова». Түрэhөөр 80 наhанайнь ойдо. 14.15—«Киногоор аяншэлгын клуб». 15.15—Ф. М. Достоевский. «Село Степанчиково и его обитатели» — Москвагай М. Горькийн нэрэмжэтэ ССР Союзай уран һайханай академическэ театрай фильм-зүжэг. 17.50—«Хүгжэмтэ киоск». 18.20—Уласхоорондын һонин. 19.05—19.20 — Забһарлалга. 19.20—Социалис Ажалай Герой, СССР-эй арадай артист композитор А. Г. Новиковой ажал ябуулгын үдэшэ Союзуудай байшангай Колонно зал соо болохо. 21.35—Хадаһаа санаар һолжоролгоор дэлхэйн чемпионат. Австриһаа дамжуулагдаха. 22.00 — «Время». 22.35 — Спортын программа: 1. Футболой шэнжэлэл. 2. Боксоор уласхоорондын мүрысөөн. СССР-эй ба США-гай суглуулагдамал команданууд уулзаха. Дүүрэхэдэнь 00.35—Шэнэ һонин.

НИИТЭ-СОЮЗНА ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Удэ. 11.45—«Театральна уулзалганууд» гэhэн дамжуулгаһаа. 13.30—«Свидетельство о бедности»—уран һайханай фильм. 14.40—Манай айлшан.

Орбита. 15.15—Дамжуулгын программа. 15.20 —«Ан ам